הלכה · משנה תורה · מפרשים · אבן האזל · ספר זמנים

אבן האזל על משנה תורה, הלכות שופר וסוכה ולולב

הרב איסר זלמן מלצר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבן האזל על משנה תורה, הלכות שופר וסוכה ולולב

הרב איסר זלמן מלצר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-האזל-על-משנה-תורה-הלכות-שופר-וסוכה-ולולב/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
פרק ב 4
הלכה ד 4
פרק ד 5
הלכה ד 5
הלכה יג 7
הלכה יד 11
פרק ה 13
הלכה ד 13
הלכה ה 13
הלכה ו 14
הלכה ז 15
הלכה י 19
הלכה טז 19
הלכה כג 25
פרק ו 30
הלכה י 30
פרק ז 31
הלכה ב 31
הלכה ז 31
הלכה יא 32
פרק ח 34
הלכה א 34

פרק א

הלכה ג

שופר של עכו"ם אין תוקעין בו לכתחילה ואם תקע יצא ושל עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא, שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו השומע יצא ואין בקול דין גזל וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה, ואם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצוות לאו ליהנות ניתנו לפיכך המודר הנייה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה.

השגת הראב"ד א"א ואפי' יהי' בו דין גזל יום תרועה יהי' לכם מ"מ והכי איתא בירושלמי.

נ. ב. עיין בירושלמי סוכה פ"ג הל' א' דא"ר יוסה וכו' ברם הכא יום תרועה יהי' לכם מכל מקום א"ר לעזר תמן בגופו הוא יוצא ברם הכא בקולו הוא יוצא, ונראה דהרמב"ם מפרש דהך מ"ד דיום תרועה יהי' לכם אינו חולק עם הך מ"ד דמתרץ תמן בגופו הוא יוצא דהדרשא דיום תרועה יהיה לכם הוא נמי בזה דכיון שלא כתוב יום תרועה בשופר דמגלה לנו דאין תקיעת שופר מצוה על עצם התקיעה בשופר דאז הי' עצם מעשה התקיעה בשופר מצוה ואז הי' שייך השופר לעצם המצוה, אבל באמת אין מעשה התקיעה עיקר המצוה אלא שמיעת קול השופר בין תקיעה בין תרועה זהו המצוה רק שזהו תנאי שיהי' קול התקיעה או התרועה משופר וזה נלמד מיום תרועה יהיה לכם שאין עיקר המצוה שכל אחד יתקע בשופר ולכן אינו שייך הלכם שכתוב גבי תרועה לדין השופר בעצמו ואינו שייך לומר שהשופר לא יהיה גזול, ונ"מ לכאורה לדין שופר של יובל דשם לא נאמר קרא דיום תרועה יהיה לכם, אבל לדברי הרמב"ם שכתב אע"פ שלא נגע בו א"כ גם בשופר של יובל כן, אבל יש לומר דבזה באמת יהיה נ"מ בין מ"ד תמן בגופו הוא יוצא, ובין מ"ד יום תרועה יהיה לכם דלהך מ"ד אין דרשא זו אלא בשופר של ר"ה, ויש לומר עוד לפימש"כ דבשופר של ר"ה אין המצוה אלא על השמיעה, אבל ביובל דכתוב תעבירו שופר א"כ התקיעה הוא העיקר.

פרק ב

הלכה ד

המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא. נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציא או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובתו, עד שיתכוין שומע ומשמיע.

נ. ב. לכאורה צ"ב דלמה צריך התוקע להוציאו כיון דעיקר המצוה הוא שמיעה. ונראה דבאמת כתיב יום תרועה הוא לכם אלא דמפרשינן דהמצוה הוא לשמוע, וע"כ דכוונת הכתוב שב"ד יתקעו בעד כל הקהל וממילא צריך גדר צירוף שהתוקע תוקע בעד כל השומעים ולכן אם אינו מכוין להוציא השומע הוי כתוקע לעצמו וליכא יום תרועה יהיה לכם.

פרק ד

הלכה ד

דפנות שהיו דבוקות בגג הסוכה ולא היו מגיעות לארץ אם היו גבוהות מן הארץ שלשה טפחים פסולה פחות מיכן כשרה, היו הדפנות דבוקות לארץ ולא היו מגיעות לסכך אם גבוהות עשרה טפחים אף על פי שהן רחוקין מן הגג כמה אמות כשרה ובלבד שיהיו הדפנות מכוונות תחת שפת הגג, הרחיק את הגג מן הדופן שלשה טפחים פסולה פחות מיכן כשרה, תלה מחיצה שגבוהה ארבעה ומשהו באמצע בפחות משלשה סמוך לארץ ובפחות משלשה סמוך לגג הרי זו כשרה.

הנה במה שכתב רבינו ובלבד שיהיו הדפנות מכוונות תחת שפת הגג מוכח דאם היו מרוחקים אפי' פחות משלשה טפחים מן הגג פסולה. וכן הביא המאירי וחולק ע"ז וז"ל יש אומרים שכל שהמחיצה רחוקה מן הסיכוך אע"פ שהיא מחיצה כשרה שהרי יש בה מחיצה עשרה צריך מ"מ שתהא מכוונת תחת שפת הסכך דתרתי לא אמרינן ר"ל שנכשיר בה הרחקה מתחתיה מתורת גוד אסיק והרחקה מצדה מתורת לבוד לא ואם הם נסעדים בה מדבריהם של גדולי המחברים שכתבו בזו של משלשל דפנות אם גבוהות מן הארץ עשרה אע"פ שהסכך גבוה מהם הרבה כשרה ובלבד שיהיו מכוונות תחת שפת הסכך ואין זה נראה שכל בתוך שלשה כיוון הוא והרי התרנו לבוד ודופן עקומה מכמה רוחות עכ"ל, ודבריו אינם מובנים במה דפשיטא ליה דאמרינן לבוד ודופן עקומה והר"ן הוכיח בסוגיא דלבוד באמצע דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה, ונראה דכוונתו דכל סוכה שניתרת בדופן עקומה ע"כ נמצאו בה נקבים שההיתר הוא בדין לבוד, אכן יש לחלק כמו שחילק הגרעק"א בתשובה סי' י"ב בין אם אפשר לדון הלכה אחד בלא השני אז בודאי מהני להכשר סוכה ע"י שני ההלכות ורק בכאן א"א להכשיר מדין לבוד קודם שנבוא לדון גוד אסיק וכן במה דכתב הר"ן דא"א לומר דופן עקומה קודם שנאמר גוד אסיק או לבוד בזה לא אמרינן שני ההלכות.

והנה זה מבואר במה שהצריך הרמב"ם מכוונות שלא יהיה הסכך קצר ואינו מגיע

למקום שכנגד הדפנות, אבל אכתי אינו מבואר מה שכתב מכוונות תחת שפת הגג והו"ל לכתוב תחת הגג ומוכח מדבריו דבעינן מכוונות ממש תחת שפת הגג ואף אם עומדין תחת הגג פסולה, ונראה עפ"י מה שכתב בפ"ה הל' כ"א והוא שיהיה מכוון כנגד שפת היורד וכתב שם הכ"מ דכוונתו שאם בגגה של עליונות יותר מטפח צריך שיהא באויר שבין התחתונות כאותו שיעור, והלח"מ שם כתב דאין כוונתו אלא שלא יהיה העליון על התחתון, ובודאי פשטות דברי הרמב"ם הוא כמש"כ הכ"מ וכן מוכח מדבריו בפי"ז מהל' שבת הל' כ"ה שהביא הלח"מ שכתב ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכונה עד שיעשו זו בצד זו, ומוכח דעכ"פ בדרך זה אמרינן חבוט רמי שיהיה באופן זה זו בצד זו.

ויש להביא ראיה לזה מהשגת הראב"ד בפט"ז מטומאת מת הלכה ו' במש"כ הרמב"ם היו הקורות העליונות מכוונות כנגד האויר שבין קורות התחתונות היתה הטומאה ע"ג קורה העליונה כנגד הטומאה עד לרקיע טמא וכתב הראב"ד וכן ע"ג קורה התחתונה, ועיין שם בכ"מ, ואם נימא דמה שכתב מכוונות היינו אפילו אם העליונות רחבות יותר מאויר שבין התחתונות ונמצא שהעליונות מכסות קצת את התחתונות וא"כ איך יתכן לומר דאם הטומאה על קורה התחתונה תמיד עד לרקיע טמא דהא יתכן שהקורה העליונה מכסה וחוצץ וע"כ דהקורות העליונות מכוונת ממש כנגד האויר שבין קורות התחתונות.

אלא דלפי"ז היה אפשר לומר לכאורה דזהו דעת הרמב"ם ואיירי דלא היו מכוונות ממש והעליונות רחבות יותר, דבמכוונות ממש דברי הרמב"ם תמוהין וכש"כ הכ"מ דמ"ש עליונה מתחתונה, ועפי"ז יהיה ראיה להיפוך מדברי הרמב"ם.

אלא דבאמת גם הרמב"ם ודאי כונתו מכוונות ממש ומה שכתב היתה הטומאה על העליונה זהו משום דמה דתנן כנגדו עד לרקיע טמא, הוא אינו דוקא כשהאהיל טהור שנטמאה אלא דגם אם האהיל דבר המאהיל על הטומאה ועל דבר טהור ג"כ טמא, ובזה לא נוכל לומר כנגדו עד לרקיע דהא אם האהיל אוהל טפח על הטומאה טמא לאו דוקא כנגדו אלא גם כנגד העליונה דהא אמרינן חבוט רמי ולכן מפרש הרמב"ם דהוא דוקא על העליונה דאז דוקא כנגדו, וחזינן מכאן דדין חבוט רמי הוא דוקא דכשעשה חבוט רמי יהי' זה בצד זה דבכהאי גוונא אמרינן חבוט רמי ומדוייקים דברי הרמב"ם בפ"ה מהל' סוכה וכמש"כ הכ"מ.

ובזה נראה לבאר מה שכתב הרמב"ם ובלבד שיהיו הדפנות מכוונות תחת שפת הגג שבאמת גם בהל' י"א גבי נעץ ארבעה קונדיסין כתב על ארבע זויות הגג וכתב הואיל

והסיכוך על שפת הגג וכתב עוד כאילו הן עולות למעלה על שפת הסיכוך ונראה דהביאור הוא דמה דאמר הגמ' גבי עמוד דבעינן מחיצות הנכרות כתבו התוס' דלא דמי לגג דהמחיצות נכרות בבית אבל באמת אינו מיושב דהמחיצות לתוכן עשויות כדאמר בשבת דף ח' אבל מבחוץ אין כאן מחיצות נכרות אלא גוד אסיק לכן סובר הרמב"ם דהחילוק הוא דצריך דוקא שיהיה זה כנגד זה דאז דוקא הוי נכרות ולכן בעמוד שהוא באמצע הסוכה לא הוי נכרות ועכשיו מבואר גם כאן דאף דאמרינן גוד אסיק בעינן דוקא שיהיו תחת שפת הסכך.

הלכה יג

סוכה שאוירה גבוה מעשרים אמה ומיעטה בכרים וכסתות אינו מיעוט ואפילו ביטלם מיעטה בתבן וביטלו הרי זה מיעוט ואין צריך לומר עפר וביטלו אבל בעפר סתם אינו מיעוט.

כתב המ"מ ויש מי שכתב דעפר לא בעי ביטול אלא כל שאינו עתיד לפנותו כל ימי החג סגי ודעת רבינו כדעת ההלכות דבעינן ביטול גמור ופירוש ביטלו שדעתו להניחם שם לעולם ופי' אין עתיד לפנותו תוך שבעת ימי החג ויש בזה פירוש אחר וזה עיקר, עכ"ל. **ורש"י** פירש בדף ד' ע"א תבן וביטלו בפיו לז', תבן ואין עתיד לפנותו ולא יצטרך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא ביטלו ממש בפיו, עכ"ל, וכתב הרא"ש כל ביטול דשמעתין פירש"י לז' הימים ור"ח ורבינו אבי העזרי פירשו עד עולם, ונראה כפירש"י דביטול דהכא כל זמן מצות סוכה דומיא דכותל וחריץ שבין ב' חצרות דפרק חלון בדף ע"ח ע"ב דלא בעי ביטול אלא באותה שבת דקאמר התם דבר שאינו ניטל בשבת ממעט אבל דבר הניטל אינו ממעט, עכ"ל.

והנה בזה יש לומר עפ"י דברי התוס' דכתבו בהא דאמרינן דכרים וכסתות לא הוי מיעוט אע"ג דבטלינהו משום דבטלה דעתו אצל כל אדם, ולא דמי לארנקי דפרק חלון דאיכא למ"ד דאפילו ארנקי מבטל אינש, וביאר הפ"י כוונתם משום דהתם סגי בביטול לשבת אחד אבל הכא בעינן ביטול לשבעת ימי החג ואין דרך בני אדם לבטל כרים וכסתות לשבעה וכתב הפ"י דלשיטות הסוברים דבסוכה בעינן ביטול לעולם צריך לומר דסברי דלענין שבת נמי לא קיי"ל כר"ה בדר"י אלא כאינך אמוראי דסברי שם בעירובין דלא אמרינן האי סברא דהנח לאיסור שבת דאפילו ארנקי מבטל אינש, ומהאי טעמא גופה דבעינן ביטול לעולם, אכן זה לא יתכן לפי שיטת הרמב"ם דפסק דבסוכה בעינן ביטול לעולם וכמו שפי' המ"מ ובפ"ג מעירובין מוכח להדיא דפסק כר"ה דכל דבר שאינו ניטל בשבת ממעט.

והנה התוס' בעירובין ע"ח ע"ב הקשו אהא דאמרינן גבי חריץ שבין ב' חצרות דאם מילאוהו בדבר הניטל בשבת אינו ממעט, הא אמרי' בשבת ק' ע"א בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ד' ומלא פירות וזרק לתוכו פטור דהפירות מבטלי מחיצתא, ותירצו דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן יש לחלק בין ניטל לשאינו ניטל, והקשו דא"כ מאי מדמי לה לאהלות דהוי דאורייתא, וכן קשה מההיא דאהלות אההיא דשבת והניחו בקושיא, ועל עיקר תירוצם לחלק בין דאורייתא לדרבנן כבר הקשה הגאון יעקב דזה היה שייך אם מדרבנן יהיה לחומרא אבל הכא הא אמרינן דדבר הניטל מערבין שנים ואין אוסרין זע"ז וע"כ משום דהוי מחיצה, ומדאורייתא הא מבטלי מחיצה.

ונראה דבאמת גם לענין שבת אם ימלאו בית עם פירות ויזרק לתוכו לא נימא דהוי כרמלית כמו בית שאין תוכו י', דלא דמי לבור ברה"ר, משום דדין מחיצות דצריך לענין שבת צריך שיהיה רשות בפ"ע ושיהא מובדל מרה"ר ואם יעשו הרה"י שוה לרה"ר וישתמשו בו ביחד או אפילו בדוחק קצת אבל אין בו המחיצות הגמורות של י' טפחים שמבדילו לגמרי מרה"ר אין בה דין רה"י אפי' לשעה ולכן בור שמילאוהו פירות כיון דאם ימלאוהו פירות על כל גדותיו אפי' לשעה הוי לאותה שעה כמו שסתמוהו ואינו מובדל כלל מרה"ר שיוכלו לילך דרך הפירות ולכן אף דלא בטל הפירות ונשארו המחיצות של הבור מחיצות גמורות אבל כיון שאינו מובדל מרה"ר לא מהני מחיצות ואפי' לא סתמו כל הבור אלא מיעטו מי' טפחים גם אז לא הוי רה"י דרה"י צריך שיהיה מובדל בעשרה טפחים אבל בית שמלאוהו פירות כיון דלענין מובדל הוא מובדל מרה"ר ורק דחסר אויר שיהיה לו דין רשות בזה שפיר נימא דכיון דלא נתבטלו הפירות לא בטל דין אויר ויש לו דין רשות, וכ"ז אמרינן לענין דין רה"י אבל בעירובין לענין דין דמערבין שנים דאמרינן דחריץ שבין ב' חצירות מערבין שנים ואם מלאוהו תבן אינו ממעט ואם מלאוהו עפר ממעט התם היינו טעמא דאף דנתבטל דין רה"י מן החריץ אבל כאן לא צריכנן לדין רה"י של החריץ אלא לדין מחיצה וכיון דהמחיצה לא נתבטל ורק דבשעה שמלא תבן אפשר לומר דעכ"פ אין כאן דבר החוצץ ואינו מבדיל בין חצר זה לזה מ"מ כיון דאח"כ יטלו אמרינן אין מערבין אחד כיון דלא יועיל העירוב על כל השבת ולא קשה על סברא זו מהא דאמרו בגמ' גבי מתבן שבין ב' חצירות דמערבין שנים ואין מערבין אחד ומחלק הגמ' בין לעשות מחיצה ללסתום המחיצה, דאדרבא היא הנותנת דכיון דאנו רואים דאם יש זמן בשבת דאין החצירות מחוברין אמרינן דמערבין שנים ולא אמרינן דכמו בחצר אחד אין מערבין שנים משום דכל אחד אוסר על חבירו ה"נ כאן לא יערבו שנים, ולא יערבו לא אחד ולא שנים, וע"כ כיון דאיכא עכ"פ מחיצה סגי בהך מחיצה לחלק

בין החצירות דלענין דין מחיצה דעירובין סגי נמי בדין מחיצה כמו דמהני צוה"פ וגוד אחית אף דבמציאות אין הבדל, (ויש לעיין בדמיון זה דצוה"פ וגוד אחית דאפשר מהני נמי לענין מחיצה דאורייתא, והנה צוה"פ משמע דלא מהני, ויש לעיין גם בזה לשיטת הרמב"ם דשלש מחיצות אינו חייב מדין רה"י אם צוה"פ הרביעית עושה רה"י) ובמתבן דמערבין שנים אף אם יטלו המתבן יהיה מותר גם אח"כ למ"ד שבת הואיל והותרה, עיין דף י"ז ודף צ"ד.

ועוד נראה דבאמת לא צריכנן להסבר משום דעירוב צריך להיות מועיל על כל השבת, דכיון דנימא דדין מחיצה סגי לחלק בין חצר לחצר אף שאין הבדל א"כ כל זמן שלא נתבטל שם מחיצה מהני לערב שנים ואין אוסרין זע"ז ובמתבן דמערבין שנים משום דעכ"פ עכשיו איכא מחיצה דמחיצה אף דאפשר ליטלה הוי מחיצה דלא גרע ממחיצה של ב"א, ואח"כ כשיטלו המחיצה יהא תלוי במחלוקת אי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה, ונמצא עכשיו דעיקר החילוק מפירות דמבטלי מחיצה לענין דין רה"י, משום דחלוק גדר דין מחיצה מגדר מובדל מרה"ר, דלענין דין רה"י לא סגי בדין מחיצה אלא צריך שיהיה מובדל מרה"ר וגבי עירובין סגי בדין מחיצה, וניחא עתה קושית התוס' מה דמדמה הא דאהלות לכאן משום דהכא מיירי לענין לבטל המחיצה, אלא דמ"מ אליבא דר"ה בדר"י דקיי"ל כוותיה אמרינן דדבר שאינו ניטל בשבת ממעט ועושה סתימה והיינו כיון דלדין רה"י אין שם רשות ע"ז ולא מהני המחיצה כלל, ונימא דגם לענין דין עירובין תלוי בזה כיון דאין סתימה וחציצה בין ב' החצירות לא מיקרי מחיצה, ונמצא דמשום הכי גבי עירובין תליא בדין דבר הניטל משום דכיון לענין דין רשות אזלינן בתר הבדל מרשות לרשות, ולכן אף שכתבנו דדין מחיצה לא נתבטל כיון דלא בטל הסתימה מ"מ כיון דכל השבת תהיה הסתימה ולא יהיה הבדל בין רשות זל"ז לא מהני בכאן דין מחיצה כיון דעכ"פ אפשר לילך מזה לזה לכן אוסרים הא' על חבירו אבל אם עומד ליטלו אז לא חשיב כלל והוי כמאן דליתא והמחיצה מחלקת הרשויות.

ונמצא לפי דברינו דמעיקר הדין היה צריך להיות מחיצה אף אם אין דעתו ליטלו בשבת כיון דלא ביטלו לגמרי איכא עלה דין מחיצה כנ"ל אכן מדברי התוס' הנ"ל משמע להיפוך דמעיקר הדין היה מהני אפילו סתימה בפירוש דפירות נמי מבטלי מחיצתא, והיינו כיון דעכ"פ עכשיו אין הבדל בין החצרות אוסרים זע"ז וע"כ דמערבים אחד ואף דאח"כ כשיטלו הפירות יהיה מחיצה ביניהם ואיך מהני מה שיערבו בחצר אחד כיון דיהיה הפסק מחצר זל"ז בזה ג"כ נוכל לומר או דשבת כיון דהותרה הותרה או דבאמת יהיה אסור בחצר שהופסק ממנה העירוב, עכ"פ לא קשה מה דמייתי ע"ז בגמ' ממתני'

דאהלות דמזה מוכיח רק לענין דינא דביטול דכיון דבמתני' מחלק בין תבן לעפר ומוכח דסתם עפר בטל ובמתני' דאהלות מוכח דסתם עפר נמי לא בטל.

והנה לפי דברי התוס' דמעיקר הדין אף אם דעתו ליטלו בשבת חוצץ אלא דמדרבנן חלקו בין ביטלו ללא ביטלו, ומשמע דסוברים התוס' דהחומרא היא לחלקם ולעשותם שתי רשויות ואף דמצד אחד קולא הוא דאין אוסרים זע"ז, אבל יש בביאור דברי התוס' דבאמת כיון דלא נתבטל המחיצה ואיכא עלה שם מחיצה הוי כב' חצירות וכנ"ל אלא דבדבר שאינו ניטל בשבת ס"ל לר"ה בדר"י כיון שאינו מובדל ויכולים לילך מזה לזה הוי אחד, לכן מעיקר הדין היה צריך להיות כחלון וסולם דתליא ברצו ואף בדבר הניטל דעכשיו אינו מובדל ויכולים לילך מ"מ לא עדיף מסולם ותליא ברצו אלא דהחמירו חכמים שלא לערב אחד ומה דמערבין שנים אף שהפירות מונחים זהו משום דתליא ברצו, ולפי"ז נתברר דהוא הסבר אחד ואין חילוק בין מה שביארנו לדברי התוס', וזהו מה שכתבו התוס' בדף פ"ד ע"א ד"ה כיון ומסיק בפירות של טבל שאינן ניטלין בשבת ולא דמי לעפר כו', והיינו דעכ"פ מהני הא דאינו ניטל לעשותו כדין סולם, ולפי"ז מבואר דהתוס' בדף פ"ד אין חולקין על התוס' דדף ע"ח ולא כהגאון יעקב שעשה מחלקת ביניהם.

ובזה מיושב פסקי הרמב"ם דפסק בעירובין כר"ה בדר"י דביטול לשבת הוי ביטול והכא בסוכה מצריך ביטול לעולם דבאמת לא נתבטל דין המחיצה היכא דלא ביטלו לעולם ובסוכה בודאי בעינן שיתמעט שם מחיצות הסוכה שיהיו כמו פחות מכ' אמה ולכן צריך ביטול גמור אבל לענין עירובין כיון דאינו מובדל הוי חצר אחד כנ"ל.

והר"ן מביא ראיה דלא בעינן ביטול אלא לשעה מהא דאמרי' בפט"ו דאהלות דלכרי של תבואה מהני ביטול ואמאי לא אמרינן דבטלה דעתו וש"מ דלא בעי ביטול אלא לשבעה גבי סוכה והתם כ"ז שהטומאה שם ומשו"ה מהני ביטול לכרי של תבואה דמצוי שיניחם זמן מסוים אבל כרים וכסתות אין מבטלם אפילו לשבעה.

ובאמת יש לעיין בסברת הר"ן הא גבי כרים וכסתות אם מבטלם לקרקעות הסוכה אסור לו ליטלם כל ימי החג כמו דפנות ועצי סוכה, וא"כ הוי כמו הא דאמרי' בעירובין הנח לאיסור שבת דאפי' ארנקי מבטל אינש ופירש"י משום דאינו ניטל בשבת וא"כ ה"נ אמאי לא יהיה אסור ליטלו כיון דמבטל בזה מצות סוכה, ואין לומר כיון דמעיקרא אמרינן דביטולו לא מהני משום דבטלו דעתו וא"כ ממילא מותר לו ליקחם ואינה מתחלת כל עיקר דין סוכה כיון דאינו עשוי לבטל כרים וכסתות, אבל באמת זה אינו סברא כלל דאטו מי לא משכחת במי שאין לו סוכה בלילה הראשונה אלא זו ומרוצה לבטל הכרים

וכסתות לשבעה ימים ושלא ליקחם ומעשה בר"ג שקנה אתרוג באלף זוז, ואמאי נימא בטלה דעתו אטו לא חשיבא מצות סוכה לבטל עבורה כרים וכסתות וע"כ דטעמא דאמרינן הכי משום דאחר שכבר יצא במצות סוכה יכול עכ"פ ליקח הכרים וכסתות ולא שייך לתלות זה בגדר תנאי דאפילו נימא דמהני עכשיו ביטול מ"מ יכול לחזור אח"כ וליטלם ולא יתבטל מצות סוכה למפרע דלא שייך בזה תליא במעשה שיעשה אח"כ דדין ביטול אינו אלא לשעתה ומש"ה שפיר אמרינן דאפילו אם בדעתו עכשיו שלא ליטול ומרוצה לבטלם בטלה דעתו דבודאי אח"כ יחזור ודעתו עכשיו אינה חשובה כלל, וא"כ יקשה שפיר על דברי הפוסקים שמפרשים דביטול הוי לשבעה דהא צריך להיות מהני לשבעה בכרים וכסתות ולא נימא בטלה דעתו כיון דאח"כ יהיה אסור ליטלם כמו עצי סוכה והוי שפיר ביטול לשבעה כמו דאמרי' לענין שבת דאפילו ארנקי מבטל אינש.

והנה ח"א העיר דיש לתרץ דאיברא דלא יוכלו להשתמש בכרים וכסתות אבל עכ"פ יקח אותם מהסוכה שלא לדרוס עליהם ובזה לא מהני איסור דמוקצה, אבל מדברי הר"ן שם בסוכה לא משמע כן אלא דטעמא דבטלה דעתו הוא משום דאין אדם מבטלם כל שבעה בשביל שצריך הוא להשתמש בהן ומשתמש בהן תדיר וא"כ קושיתינו במקומה עומדת.

הרמב"ם בפט"ו מאהלות במשניות גורס בית שמלאוהו עפר או צרורות בטלו ופי' שבטל הבית ואין לו דין אוהל להאהיל על מה שבתוכו אלא יש לו דין טומאה רצוצה והוא דלא כגירסת הש"ס בסוכה.

הלכה יד

בנה איצטבה בה כנגד דופן האמצעית על פני כולה אם יש באיצטבה שיעור רוחב הסוכה כשרה, בנה איצטבה כנגד דופן האמצעית מן הצד אם יש משפת איצטבה ולכותל ארבע אמות פסולה פחות מארבע אמות כשרה, בנה איצטבה באמצעה אם יש משפת איצטבה ולכותל ארבע אמות לכל רוח פסולה פחות מארבע אמות כשרה, וכאילו המחיצות נוגעות באיצטבה והרי מן האיצטבה ועד הסיכוך פחות מעשרים אמה, בנה בה עמוד - ויש בו הכשר סוכה פסולה שאין אלו מחיצות הנכרות ונמצא על גב העמוד סכך כשר בלא דפנות.

בנה איצטבא באמצעה, עי' בדברי המ"מ והכ"מ האריך בזה וקוטב הדברים מה שיש להעיר על הכ"מ הוא דמה שצירף דין דפסל היוצא מן הסוכה לא משמע כלל שהמ"מ מכוין לזה דא"כ אין שום נ"מ איך לפרש דין דופן עקומה, והעיקר הוא שאין ביאור לדברי הכ"מ דאם המ"מ מכוין לפי' שסתר רש"י דלא נימא שהדופן נעקם והוא עומד תחת הסכך הכשר וא"כ כאן נמי כאילו הדופן נתעקם והוא עומד סמוך לאיצטבא וא"כ

מנין פשוט לו דלפ"ז יהי' מותר לישב גם חוץ לאיצטבא דהא חוץ לאיצטבא ע"כ הוא גבוה יתר מכ' אמה.

והנה מה דפשוט להכ"מ דאם נפרש כפי' הרמב"ם בפ"ה בודאי אסור לישב תחת דופן עקומה הנה כבר הארכתי דאפשר דמותר לישב תחת דופן עקומה וראי' מהעושה סוכתו כמין צריף דכתב המ"מ בהל' ז' דמותרת הסוכה אף שאין סכך אלא טפח אחד ומוכח דמותר לישב תחת הדופן וא"כ אמאי לא נימא דמותר נמי לישב תחת דופן עקומה.

והנה מקודם צריך לבאר מה דסותר הרמב"ם בביאורו דבפ"ה כתב כאילו הגג הוא דופן וכאן כתב כאילו המחיצות נוגעות באיצטבא, ונראה דהוא עפ"מ שכתבו התוס' בריש שבת דגבי סוכה צריך שיהיו המחיצות סמוכות לסכך, ונוכל לומר עוד דבאמת צריך שיהיו המחיצות סמוכות לסוכה ולא רק לסכך אלא למקום הכשר הסוכה וא"כ אם נימא דהכשר הסוכה הוא רק באיצטבא א"כ מאי מהני דנימא דגג הסוכה הוא דופן והוא דופן עקומה ולמטה הוא רחוק מאיצטבא וא"כ אם האיצטבא הוא הכשר הסוכה אין המחיצות סמוכות לסוכה ואלא דנימא דכל הסוכה כשרה וזה ודאי אי אפשר דמה מהני מה שהגג עקום עכ"פ למטה מן האיצטבא הלא הוא יותר מכ' אמה, ונראה דלכן פירש הרמב"ם כאן דכאילו המחיצות נוגעות באיצטבא וא"א כאן לפרש כמו שפי' רש"י שם במתני' שסתר זה הפירוש דאם היינו אומרים דהוי כאילו הדופן נעקם כפשוטו והדופן נמשך ממקומו עד האיצטבא א"כ יקשה למה צריך לומר דופן העקומה כיון שאנו רוצין להכשיר כל הסוכה בכך אם נימא כן כמש"כ למעלה לכן ע"כ צריך לומר דרק מלמעלה נמשך הדופן אבל כאן לא צריך זה כלל ונוכל לומר שכל הדופן נמשך.

והנה במה שיש להעיר על מש"כ דמותר לישן תחת דופן עקומה קשה מהא דתנן בדף י"ד ע"א נתן עליה נסר כשרה ואין ישנין תחתיו ומוקי לה בגמ' י"ז ע"ב דמיירי מן הצד, אכן כבר כתבנו לקמן בפ"ה ה"ז דהרמב"ם מפרש מתני' דמיירי באמצע וכן כתב שם הפנ"י ועיי"ש מש"כ ליישב דעת הרמב"ם דסובר דבנסר אחד לא גזרו משום גזרת תקרה ומ"מ לענין זה גזרינן שלא יישן תחתיו ונ"מ דלא מהני בסוכה קטנה, [ונראה דמשום סוכה קטנה אמרו כן דאם היו ישנים תחתיו הוי צריך להיות מהני אפי' בסוכה קטנה אלא דאין זה נכון לפמש"כ דהא בדופן עקומה ישנים תחתיו לפמש"כ ומ"מ בסוכה קטנה לא אמרינן דופן עקומה, אח"כ נתיישבתי דאפשר לומר כן ולא קשה מדופן עקומה דיש לומר דבסוכה קטנה כיון דאין הכשר סוכה בסכך כשר לא נאמרה ההלכה דדופן עקומה ודוקא אם יש סכך כשר כשיעור אז נאמרה ההלכה.

פרק ה

הלכה ד

סיככה בפשתי העץ שלא דק אותן ולא נפצן כשרה שעדיין עץ הוא, ואם דק ונפץ אותן אין מסככין בו מפני שנשתנות צורתו וכאלו אינן מגדולי קרקע, מסככין בחבלים של סיב ושל חלף וכיוצא בהן שהרי צורתן עומד ואין החבלים כלים.

השגת הראב"ד סיככה בפשתי העץ וכו' טעם אחר יש לנו בזה מפני שאניצי פשתן ראויים ליתן אותה בכרים וכסתות והרי הן מקבלין טומאה ע"י דבר אחר ולא פחיתי מבלאי כלים עכ"ל.

כתב הרה"מ דודאי גרעי מבלאי כלים שנשארו מדבר שהיה מקבל טומאה מתחילה ואלו לא באו לכלל טומאה מעולם, עוד הק' לטעמו של הראב"ד דא"כ סככה בחצים זכרים למה כשרה והלא ראוי להנתן בברזל ויעשו חצים ויקבלו טומאה.

ויש לומר לדעת הראב"ד דודאי למש"כ הרמב"ם דבלאי כלים הוא מדרבנן בודאי לא שייך לדמות הגזירות, אבל יש לומר דהוא דאורייתא כיון שכבר היה מקבל טומאה לא דמי לפסולת גורן ויקב שהוא עוד גולמי ולכן סובר הראב"ד דכיון שכבר נגמרו וראויין ליתנן בכרים וכסתות לא דמו לפסולת גורן ויקב, ובזה מיושב קושית המ"מ מחצים זכרים דחצים זכרים דמקבלים טומאה כשנתנן בברזל משום דעץ המשמש הברזל אינם צריכים שום תיקון מקודם רק כשיתנום דמקבלים טומאה אז ודאי פסולים כמו שהביא הלח"מ בשם ריא"ז ומבואר ברמב"ם פ"ד מהלכות כלים.

ולפי"ז יהא צריך לומר דפירות דפסולים הוא כדאמר רב אשי מגורן ולא גורן, ובזה יש לבאר גם דברי הרמב"ם אלא דסובר דבלאי כלים כיון שנשברו שוב נעשו כמו גולמי וע"כ דהוא מדרבנן, רק דבדברי הרמב"ם לא משמע משום גולמי דהא כתב וכאלו אינם מגדולי קרקע.

הלכה ה

סככה בחצים זכרים כשרה בנקבות פסולה אע"פ שהוא עתיד להתמלאות בברזל בית קבול הוא ומקבל טומאה ככל בית קבול.

נ. ב. עי' במ"ל ועי' בסדרי טהרות על מס' כלים דף קל"ד ד"ה טבעת שחלק בין קודם שנתמלאו לאחר שנתמלאו ע"ש.

הלכה ו

מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף, קטנה סתמה לשכיבה לפיכך אין מסככין בה אלא אם כן עשה אותה לסיכוך, גדולה סתמה לסיכוך לפיכך מסככין בה אלא אם כן עשה אותה לשכיבה, ואם יש לה קיר אפילו גדולה אין מסככין בה שהרי היא ככלי קיבול, ואפילו ניטל הקיר שלה אין מסככין בה מפני שהיא כשברי כלים.

הקשה הלח"מ דכאן השוה רבינו קנים וגמי וחלף ובודאי שכלן מקבלין טומאה ובהלכות כלים פכ"ה כתב מחצלת הקש מתטמאה במדרס ושל קנים ושל חלף טהורים, ותירץ דטהורים ממדרס אבל טמאים משום טמא מת והביא ראי' ממה שכתב הרמב"ם בפ"א מהל' כלים כל הכלים העשויים מן הגומא כו' מן הקנים ומן החלף כגון הכפיפות והטרסקלין והמחצלות והמפצות כו' וא"כ נראה דמיטמאין בטומאה ולכן אינם ראויים לסיכוך, אבל באמת שם לא כתב הרמב"ם כלום דכתב רק דמטמא כמו כלי עץ אבל עכ"פ צריך שיהיה כלי, והכא כיון דאין ראויין לשכיבה ליכא עלה תורת כלי דע"כ אינו ראוי לתשמיש אחר דהא כתב הרמב"ם וכן במתני' סתמא לשכיבה וע"כ מדין שכיבה מקבל טומאה.

ונראה ע"פ מה דאמר בגמ' שבת דף נ"ט דמדרס אמרינן עמוד ונעשה מלאכתינו ובטמא מת פליגי ר"א ור"י הנה בטמא מת הוא ענין אחר אם בעינן מעין מלאכתו ראשונה, אבל באמת צריך ביאור במה דתלה הגמ' דין זה בדין כפה סאה גבי מדרס, וע"כ צריך לומר דזה תלוי בזה דאם בעיקר מלאכה ראשונה אינה חשובה המלאכה האפשרית לבד מלאכה הקבועה א"כ כשבטלה מלאכתו הקבועה ואינו יכול לשמש מעין מלאכתו ראשונה אינה מקבלת טומאה וכיון דאינו צריך מעין מלאכתו ראשונה ע"כ דבעיקר דין טומאת מת לא איכפת לן מאיזה מלאכה היא מקבלת טומאה ולכן כאן כיון דאינו ראוי לשכיבה והוא עשה אותה לשכיבה נקרא שאינו מיוחד לשכיבה ומ"מ מקבלת טומאה מטמא מת משום דעכ"פ קצת ראוי לשכיבה כיון שעשאה לשכיבה אף שעומד שבודאי יתחרט ויניח אותה לסכך כיון שהיא קשה לשכיבה.

ונמצא דאף דכל עיקר דין דמפץ טמא במת ילפינן מדין מדרס מ"מ לא ילפינן אלא עיקר דין ראוי למדרס דמטמא משום טמא מת אבל דין מיוחד לשכיבה לא צריך בדין טמא מת, ומבואר בזה מה שפירש"י במתני' דסוכה דף י"ט ע"ב עשאה לשכיבה הואיל ויחדה לכך עשאה כלי ומקבלת טומאה, וקשה דלמה צריך לזה דין כלי, אבל לפי"מ שביארנו בדברי הרמב"ם מיושב דבאמת אינו טמא משום מדרס.

והנה הרמב"ם בפכ"ג מכלים הל"א כתב דמפץ דמטמא משום טמא מת הוא מדבריהם,

וקשה טובא דהא מפץ ילפינן מק"ו מפכים קטנים, ומצאתי שכבר הקשה כן בקרית ספר ותי' ע"פ דברי התוס' בשבת דף פ"ד אבל תירוצו צ"ע דבדברי התוס' פירשו המהרש"א והמהר"ם דזהו אילולי הק"ו דמפץ במת ע"ש בדבריהם וכן מוכח שם דעיקר הא דאין לו טהרה במקוה פריך שם הגמ' על עיקר טומאת מדרס.

הלכה ז

נסרים שאין ברחבן ארבעה טפחים מסככין בהן אף על פי שהן משופין ואם יש ברחבן ארבעה אין מסככין בהן ואע"פ שאינם משופין גזרה שמא ישב תחת התקרה וידמה שהיא כסוכה נתן עלי' נסר אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים כשרה ואין ישנין תחתיו והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו היו נסרין שיש ברחבן ארבעה ואין בעביין ארבעה והפכן בצידיהן שאין בהן ארבעה וסכך בהן הרי זו פסולה שהרי הנסר פסול בין שסיכך ברחבו בין שסיכך בעביו.

נתן עלי' נסר כתב המ"מ במשנה ובגמ' כלשון רבינו ופי' הסוכה כשרה כשהנסר הזה הוא מן הצד שנשארו לסכך הכשר שלש דפנות אבל באמצע הרי הוא מפסיק בין הדפנות ואין הסוכה כשרה כמו שיתבאר בפרק זה שסכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, ועי' בכ"מ מש"כ בזה.

והנה מד' הרמב"ם שכתב דנתן עלי' נסר אחד כשרה ואין ישנים תחתיו ולא הזכיר דמיירי דוקא מן הצד מוכח דאיירי באמצע דלא כפי' רש"י והמ"מ ומ"מ כשרה ובטעמא נראה משום דגזרת תקרה לא שייך על נסר אחד ומ"מ אין ישנים תחתיו, והא דשאני נסר אחד היינו משום דשני נסרים ביחד כיון דאית בהו שיעור סוכה קטנה כבר יש בזה כדי לפסול הסוכה ושייך גזרת תקרה גם לענין לפסול הסוכה, אח"כ מצאתי בפנ"י שפי' כן בד' הרמב"ם אלא דלא נחת בטעמא שכתבנו לחלק בין נסר אחד לשני נסרים, אלא דהקשה מסוגיא ערוכה לקמן דף י"ז ע"ב דקאמר שם דע"כ צריך לאוקמי מתני' מן הצד.

והנה הפנ"י העיר אמאי פריך בגמ' שם מתני' דנסר דוקא אליבא דנהרדעא והא אדרבא אליבא דסורא דבין רב ובין שמואל סברי דבאמצע בד' טפחים לתרווייהו קשה מתני' וצריך ע"כ לאוקמי מן הצד ולכן פי' הפנ"י דאליבא דסורא באמת מפרשינן דאיירי באמצע וכפ"מ שנראה מדברי הרמב"ם ודוקא אליבא דנהרדעא מקשה בגמ' כיון דרב ע"כ אינו מפרש מתני' מן הצד דאי מפרש כן מנלן לומר דבאמצע בד' אמות וע"כ משום דמפרש למתני' דמיירי כשהנסר באמצע וקתני כשרה בד' טפחים וע"כ מוכח דסכך פסול אינו פוסל אפי' באמצע בד"ט וכיון דאפיקתי' מד"ט אוקמי' אד' אמות ולכן כיון דרב לומד ממתני' דינא דבאמצע בד' אמות וע"כ דלא מסתבר לי' לחלק בין נסר אחד להרבה

נסרים ולכן לא מסתבר לנהרדעא לעשות מחלוקת בזה בין רב לשמואל ולכן ע"כ מפרשי מתני' מן הצד אפי' לשמואל, אבל לסורא מסתבר להו לכו"ע לפרש כן לחלק בין נסר אחד להרבה נסרים ומיירי אפי' באמצע זהו קוטב דברי הפנ"י [והנה הא דכ' הפ"י כיון דאפיקתי' מד"ט אוקמי' אד' אמות אינו מוכח כ"כ דכ"ז הוא לדבריו שכתב לפרש דגם רב סובר דין דופן עקומה אכן לפמש"כ הרמב"ן דרב אינו סובר דופן עקומה א"כ פשוט דמפרש דהוא כדין בית שנפחת דתנן ד' אמות אלא דלדעת הרמב"ן יש בל"ז מקור לדברי רב כיון דלא סבר הא דדופן עקומה].

אכן נראה דבאמת מה דמפרשי בגמ' מן הצד אינו מובן, דא"כ היינו מתני' דלקמן בית שנפחת, ועוד דהו"ל לאשמעינן דכשר עד ד"א ולמה קתני במתני' נתן עליו נסר שהוא רחב ד' טפחים, ונראה דמתני' מיירי מן הצד חוץ לדין דופן עקומה והיינו בתחילת סוף של ד"א ואח"כ ובצירוף הוא ד' טפחים ונמצא דהנסר אינו ד"ט חוץ לד"א דע"כ צריך להיות משהו בתוך ד"א ומשהו אין בו שיעור ונוכל לחשוב חצי לכאן וחצי לכאן וזהו כמו התי' דמשני בגמ' גבי שני נסרים אין מצטרפין דאיירי לענין להצטרף לד' אמות מן הצד והיינו דאינו פוסל מדין דופן עקומה, וא"כ הכונה הוא דלא כמש"כ הפ"י לדחות ד' הרמב"ן דסובר דלרב דבאמצע בד"א לית הלכתא דדופן עקומה דלרב דסובר סכך פסול פוסל באמצע בד"א דיצטרפו שני הדינים היינו דין דופן עקומה ודין דסכך פסול בד"א ובז' אמות יהי' כשר, דהא כתב הר"ן להדיא דלמ"ד אין לבוד באמצע דלא אמרי' דופן עקומה ולבוד דכי אמרי' יש לבוד מן הצד דוקא כי מיעטו מצד סכך אבל מיעטו מצד דופן לא דלא תימא כיון דבפחות מד"א סמוך לדופן אמרי' דופן עקומה אפי' מיעטו מן הדופן הו"ל לבוד מן הצד קמ"ל דלא משום דל"א דופן עקומה ולבוד כהדדי וכו' והנה איברא דלהלכה קמ"ל יש לבוד באמצע מ"מ הך סברא יש לומר דקיימא גם למסקנא דל"א לבוד ודופן עקומה ביחד ונמצא דהוא לבוד באמצע אלא דקיי"ל יש לבוד באמצע אבל לפ"ז י"ל דלרב דסבר דבאמצע אינו פוסל אלא בד"א דזהו ג"כ הלכה ול"א לב' הלכות דהיינו דופן עקומה ובאמצע אינו פוסל אלא בד"א לא מצטרפי אף דמל' רש"י דף י"ז ד"ה ואמרו לי משמע קצת דמהני דין דופן עקומה ודין ד"ט אך אינו מוכרח, עכ"פ לד' הר"ן אפשר שפיר לומר דל"מ להצטרף שני הדינים, ולכן מיושב מה שדחה הפנ"י ד' הרמב"ן דע"כ אי סבר רב באמצע בד"א לא סבר דופן עקומה משום דב' דינים לא אמרינן וממילא כיון שיש יותר מד' אמות סכך פסול הסוכה פסולה ואף דאשכחן בעירובין דאמרינן לבוד וחבוט רמי אפשר דהתם זה בגובה וזה במשכו אבל תרווייהו במשכו לא אמרינן כדברי הר"ן, וביותר תימה לי על דברי הפנ"י דהא תנן בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש מן

הכותל לסיכוך ד' אמות פסולה ולהדיא דל"צ ח' אמות ובד' פסול. ועכשיו אם הי' גזרת תקרה כמו שאר פסולין לא הי' כשר כשנתן נסר בסוף ד"א דהא לא מצרפינן דופן עקומה ודין דהכשר של ד' באמצע אבל כיון דהוא משום גזרת תקרה וגזרת תקרה הוא דוקא בד' ולכן כשר ואף דנשאר רק משהו אבל הא אי אפשר למשהו שלא תהי' באפשר להתחלק וא"כ נשאר עוד חצי משהו לתוך ד"א וישאר ד"ט פחות משהו.

אך כ"ז אי אמרינן דלר"י שני נסרים אין מצטרפין והוא ג"כ כאופן הנ"ל וכמו שביאר בפנ"י דהיכי שסוף הנסרים מונח א' מהם קצת תוך ד"א לכותל וכן הצד השני של הכותל אין מצטרפין לפסול כל הסוכה אבל באמת לפ"מ דאמרי' בגמ' דע"כ נעשו כשפודין של מתכות א"כ גם השלשה שיצאו מהנסר ג"כ פסולין דלא עדיף מהפכן על צדיהן, ולכן פשוט דבסורא דסברי דפסול בהפכן על צדיהן א"א לפרש דקאי על מן הצד וע"כ דצריך לפרש דנסר אחד כשר גם באמצע, אלא דצריך להבין אמאי בנהרדעא לא ניחא להו כפירושא דסורא דקאי על נסר אחד באמצע ומ"מ כשר.

ונראה דבאמת בהא פליגי סורא ונהרדעי דהא חזינן דעל מתני' דנתן עלי' נסר לא אמרו כלל בגמ' דאיירי על ד' אמות מן הצד וע"כ דהוי ניחא לפרש דקאי באמצע ומ"מ כשרה משום דעל נסר אחד לא גזרו לפסול משום גזרת תקרה לענין לפסול כל הסוכה וכן שלא יישן תחתיו אבל בנהרדעא ע"כ לא ניחא להו בפי' זה מכיון דאמרי דרב סבר דסכך פסול באמצע ג"כ בד' אמות וקשה מנ"ל לרב לומר הכי הא מתני' דבית שנפחת תחתיו דסכך פסול אינו פוסל אלא בד"א מיירי מן הצד וע"כ דלמד זה ממתני' דנתן עלי' נסר רחב ד"ט כשרה ומפרש דהוא משום דסכך פסול אינו פוסל בפחות מד"א, וסבר הגמ' דנהרדעי לא סברי כלל לחלק בין גזרת תקרה לסכך פסול וכיון דנסרים פסולים משום גזרת תקרה א"כ מסתבר דנסר אחד נמי פסיל וביחוד דרב נחמן אמר למעלה דנסרים הם כשפודין של מתכות וא"כ לא סברי בנהרדעא לחלק בין נסר לסכך פסול ולכן ע"כ פירשו גם לשמואל דמיירי לענין ד' אמות מן הצד אבל בסורא סברי לחלק בין נסרים לסכך פסול ומפרשי מתני' דנסר אחד לא גזרו בו גזרת תקרה ואף דלענין הפכן על צדיהן סבר רב הונא טעמא דר"נ דפסולין מ"מ סבר דהיינו דוקא בנסרין אבל בנסר אחד לא גזרו.

והנה בפירושא דמצטרפין לארבע אמות מן הצד אפשר לפרש הכא כפשוטו דמצטרפין כשיהיו ביחד ד"א דזהו שיעורא דסכך פסול מן הצד ובריית דשני נסרים אין מצטרפין היינו דר' יהודא סבר דאפי' כל הסוכה כשרה וכדאמר הגמ' לעיל דאיידי דאמר ר"מ מצטרפין אמר ר"י אין מצטרפין, וכ"ז ניחא לרב דאמר ביש בהן ארבעה מחלוקת אבל לשמואל דאמר באין בהם ארבעה מחלוקת ואמר למעלה בלישנא אחרינא דלשמואל נמי

מפרשינן דמצטרפין לד"א מן הצד ופי' מהר"ם דמדלא פריך לשמואל מה אמר ר"י אין מצטרפין הא קנים בעלמא נינהו דהכונה בברייתא זו לנסרים שיש בהם ד' והוא פלוגתא אחריתא דיש קולא בנסרים דאפי' נסרים שיש בהן ד' דפסילי מ"מ אין מצטרפין לד"א מן הצד, ובאמת צריך הדבר ביאור דכיון דד"א הוא שיעור משום דופן עקומה א"כ כשיצא משיעור ד"א הו"ל באמצע ובאמצע כו"ע מודו דנסרים שיש בהן ד' פסול וא"כ מה שייך לומר אין מצטרפין. וע"כ צריך לומר לפי' מהר"ם דהכונה אם הנסרים יצאו משאר ד' אמות אלא דלית בהו באמצע שיעור ד' טפחים דאף דבודאי בסכך פסול אין צריך אלא ד' אמות וכבר פסול ואין צריך ד' אמות וד' טפחים כדמוכח ממתני' דבית שנפחת וכן אכסדרא ולא כהפנ"י שרוצה לומר דלרב דסבר דסכך פוסל בד"א בין באמצע בין מן הצד יחשב דופן עקומה ושיעור ד"א ויהי' צריך לפסול פחות משמונה אמות דממתני' מוכח דאינו כן, אבל כ"ז בסכך פסול אבל בנסרים אפשר לומר דאיכא בהו קולא אחריתא דצריך שיהי' באמצע שיעור ד"ט דאז איכא גזרת תקרה אבל כל שיעור דופן עקומה אינו נחשב לחשבון וזהו ע"כ טעמא דמ"ד שני נסרים אין מצטרפין ובהכרח כן צריך לומר לפי' מהר"ם.

והק"נ על הרא"ש הקשה דלפי' מהר"ם דיש נ"מ בזה להלכה הו"ל להרא"ש להביא זה אבל יש לומר דלפ"מ דמסקינן דע"כ נעשו כשפודין של מתכת באמת א"א לומר סברא זו וע"כ לפ"מ דמסקינן דנעשו כשפודין של מתכת לא סבר כלישנא אחריתא ומפרשינן כלישנא קמא ומאי מצטרפין לארבעה, והמהרש"א באמת לא ניחא לי' כפי' של מהר"ם אכן גם פירושו לא ניחא דאי בנסרים שאין בהם ד' א"כ מאי קאמר לד"א מן הצד הא ברווחא אפשר לומר מצטרפין לארבעה ולכן ע"כ כפי' מהר"ם וכמו שכתבנו.

ונראה בטעמא דפסק הרמב"ם כסוגיא דסורא לפמש"כ הרמב"ן שהבאנו דבריו בטעמא דפסק הרי"ף כשמואל דבאמצע בד"ט משום דלרב דאמר באמצע נמי בד"א ליכא הלכתא דדופן עקומה כיון דגם באמצע אינו פוסל אלא בד"א ויש לומר דמטעם זה גופא פסק הרמב"ם כסוגיא דסורא כיון דכללא הוא דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורי ולא הוזכר כן בגמ' דהכא הלכתא כשמואל ולכן ע"כ דסבר הגמ' דהעיקר כאן כסוגיא דסורא דיש חילוק בין נסר דהוא משום גזרת תקרה לסכך פסול.

ובדברי הפנ"י שכתבתי חשבתי לומר עוד ע"פ דברי הרשב"א בדף י"ז במה דאמר הגמ' וצריכא דאי אשמעינן וכו' אבל סוכה גדולה וכו' וכתב הרשב"א והא דס"ד לאיפליגי בדופן עקומה היכא דסככה סכך כשר להיכא דסככה סכך פסול, קשיא לפום מאי דפרישנא בדופן עקומה שרואין הכותל כאילו נתעקם מ"ש בין סכך הכשר לסכך הפסול

לגבי האי מילתא וכתב על זה ונ"ל דה"ק דדילמא הוה ס"ד דסכך פסול לא גמירי ביה דופן עקומה דכיון שאינו מן הסוכה כלל מפסיק וחוצץ הוא מאוד אבל כשהסכך סכך כשר אלא שהוא נעשה לשם דירה דמין במינו הוא אינו חוצץ כל כך ראוי להכשירו ע"י דופן עקומה, קמ"ל דאפילו בסכך פסול אמרינן לה דהכי גמרינן עכ"ל ולפי דבריו יש לומר דיש סברא לחלק להיפוך דבאמצע כיון דאינו פוסל אלא בד' אמות אבל בפחות אינו פוסל אמרינן דגם הסכך פסול נחשב לסוכה דמתבטל להסכך כשר, א"כ לא נימא בזה דופן עקומה אלא מצטרף הסכך פסול זה לזה ונעשה יותר מארבע אמות דפסולה הסוכה.

הלכה י

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן גזירה שמא יעשה אותן חבילות על גגו כדי לייבשן וימלך וישב תחתיהן לשם סוכה והוא מתחלה לא עשה סכך זה לצל ונמצאת כסוכה שנעשית מאיליה ואם התירם כשירות ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה בדים. חבילות קטנות שאגדו אותן למנין מסככין בהן.

השגת הראב"ד ואין חבילה פחותה וכו', בירושלמי מצא אותה ולא ידעתי למה כתבה שאפילו אגד ג' שמיה אגד.

נ. ב. לדעת הרמב"ם נראה פשוט דחבילה ואגד הם ב' ענינים ונ"מ לענין הלכה י"א שאם היו שנים ואגדם אין מסככין והיינו אם היו בענף אחד י"ב קנים ובאחד י"ג ואגדם יחד לפי"מ דקיי"ל דאגד ב' שמיה אגד הוו חבילה ואין מסככין בהן, ועיין בלח"מ שכתב דהיינו לענין אגד אחד אבל אין צריך לזה.

ומה שהק' הכ"מ למה כתב רבינו חבילות קטנות, פשוט דקטנות היינו בגודל והיינו שהן קצרות או דקות שנאגדין למנין, וח"א העירני דא"צ לומר דקות אלא שהיו חבילות קטנות ואגדם למנין וביחד הם הרבה וזהו לפימש"כ דחבילה ואגד ב' והכונה שאגד שתי חבילות.

הלכה טז

סיכך בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה ואין במקום אחד מסכך הפסול רוחב שלשה טפחים אלא פחות, אם היה כל הסכך הכשר יותר על כל הסכך הפסול כשר, ואם היה זה כמו זה לצמצום אע"פ שאין במקום אחד שלשה הרי זה פסולה מפני שסכך פסול כפרוץ הוא נחשב.

השגת הראב"ד סיכך בדבר פסול וכו', א"א זה לא ידעתי למה אמרו ואולי בסוכה גדולה אמרו ובמקרה סוכתו בשפודין ובדבר כשר משום שא"א לצמצם אבל הטעם שכתב לא יבוא על זה הדרך עכ"ל.

הרה"מ הקשה לפי שיטת הרמב"ם דפסק דפרוץ כעומד מותר א"כ למה פסק כתירוץ שהוא אליבא דמ"ד פרוץ כעומד אסור, ועיי"ש שכתב דכיון דסכך פסול כפרוץ דמי ובפרוץ כעומד פסול בסוכה משום כזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת כדאיתא בדף כ"ב וסובר דסכך פסול דינו ממש כפרוץ, וכונת המ"מ דהסכך פסול ודאי אינו יכול להצטרף עם סכך כשר להכשיר הסוכה.

והר"ן בפ' הישן גבי כזוזא מלעיל כתב דודאי לא שייך האי טעמא אלא היכי דפרוץ ממש, אבל בסכך פסול היכי דכי הדדי נינהו לא אמרינן כן.

ונראה לבאר טעם מחלוקת המ"מ והר"ן עפי"מ שכתב הר"ן במתני' דריש המסכתא בד"ה ושחמתה, דהביא פירש"י דהמועט בטל ברוב והרי הוא כמו שאינו, ופירש דלא רצה רש"י לפרש שהסכך המועט יהא בטל לגמרי ברוב המגולה ויהא כאילו אין שם סכך כלל דהא אמרינן לקמן בפ' הישן במתני' בחמתה דלמטה קאמר אבל אם למעלה כי הדדי נינהו כזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת וכיון דכי הדדי נינהו אין כאן מועט שיבטל לגבי המרובה אלא מצלתה דלמטה קאמר שהיא בטלה לגבי חמתה שהיא מרובה הימנה, דאע"ג דר' יהודה לא בעי שיהא הסכך מיצל תחתיו כיון שהוא מכשירו למעלה מעשרים אמה אפ"ה בעי מיהא שיהא מיצל וכל שחמתה מרובה מצלתה אין כאן צל.

וכונת הר"ן הוא דעיקר שם סכך הוא שיהא סוכך ולכן זה ודאי בעי שיהיה לפחות הסכך מיצל במקומו ואם הסכך למעלה מכ' אמה אם ישב על השולחן יהיה לו צל אבל חמתה מרובה מצלתה אין כאן צל, והנה לכאורה היה אפשר לומר יותר כיון דלא בעינן אלא שהסכך יהיה לו בעצמו שם סכך ולא איכפת לן מה שבסוכה אין צל א"כ למה לא מהני בחמתה מרובה מצלתה הא כל חלק סכך במקומה היא סוככת על שלמטה, ונראה דלזה כתב רש"י דהמועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו והיינו כיון דהרוב אינו מסוכך לא הוי גם על המועט שם סכך דבטל ברוב המגולה וכמש"כ הר"ן.

ולפי"ז נראה דאיכא נ"מ בין לר' יהודה ובין לרבנן אליבא דר' זירא דמפרש טעמא דרבנן דפסול בסוכה למעלה מכ' אמה משום צל סוכה, דכיון דצריך שיהא אדם יושב בצל סוכה א"כ חמתה מרובה מצלתה פשיטא דפסולה בלא דין ביטול אלא משום דחסר שיעור צל, ורק בצלתה מרובה מחמתה כשרה דמשום רוב הצל הסוכה כולה כשרה, ולפי"ז בפרוץ כעומד כיון דכזוזא מלעיל כאסתרא מלתחת והוי חמתה מרובה מצלתה דפסול לבד טעם ביטול אלא משום דחסר צל, וא"כ כשסכך פסול וסכך כשר שוין כיון דע"י הסכך כשר לבד היתה חמתה מרובה מצלתה הו"ל מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר להכשיר הסוכה, אבל לר' יהודה כיון דלא צריך ישיבה בצל סוכה וצריך רק שהסכך

יהיה סוכך ולפי"ז כל הפסול בחמתה מרובה מצלתה הוא משום שהמועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו וא"כ בסכך פסול וכשר שוין אין הפסול גורם הכשר אלא דלא בטיל הצל מחמתה המרובה הימנה ובזה לא אמרינן דהוי מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר.

וזהו סברת הר"ן אף דהר"ן לא כתב כן אלא אליבא דר' יהודה אבל באמת גם לרבנן איכא פלוגתא אי טעמא משום צל אי טעמא משום דסוכה דירת ארעי בעינן, והרי"ף כתב דסוגין כרבא ומשמע דלית ליה דר' זירא ולכן שפיר כתב הר"ן דלא שייך גבי סכך פסול וסכך כשר שוין טעמא דכזוזא מלעיל כאסתרא מלתחת, אבל הרמב"ם לפי תירוצו של המ"מ יסבור דקיי"ל נמי כר' זירא דבעינן צל סוכה אלא דקיי"ל נמי כרבא וכיון דבעינן צל סוכה א"כ גם בסכך פסול וכשר שוין שייך טעמא דכזוזא מלעיל ולא מהני שסכך פסול מצטרף לסכך כשר שלא יתבטל הצל כמו שנתבאר.

ועפי"ז מיושב דברי הגמ' דפריך בסוכה ט"ו ע"א לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בדר"י, וקשה לפי שיטת הרמב"ם דהא גם לרב פפא לא מהני בפרוץ כעומד, ולפימש"כ באמת אליבא דר"פ איכא כמה גווני לשנויי, דיש לומר דר"פ לא סבירא ליה כר' זירא דטעמא משום צל סוכה, ואינו מצטרף סכך פסול להכשר הסוכה, או דנעמיד מתני' כר' יהודה דלא בעי צל סוכה.

והנה בעירובין ג' ע"א גבי מקצת סכך בתוך כ' ומקצת סכך למעלה מכ' פירשו בתוס' דזה דאמר אי קלשת היינו משום דיתפזרו אח"כ אבל עכשיו הוי צלתה מרובה מחמתה וע"ז אמרינן חלל סוכה תנן, אבל הר"ן פירש דאפילו היכי דעכשיו חמתה מרובה מצלתה כשר, ונראה בטעם מחלוקתם דהתוס' סברי דבעינן צל סוכה וכדסבירא ליה לר' זירא וא"כ הסכך דלמעלה אינו עושה צל סוכה, אבל הר"ן לפי מה שפירשנו סובר דלא קיי"ל כר' זירא דבעי צל סוכה והפסול דלמעלה מכ' אמה הוא משום דבעינן דירת עראי ולכן כשהסכך מתחיל למטה הוי דירת עראי דהדפנות אינן גבוהים למעלה מכ', ולפי"ז מבואר דהרי"ף והרמב"ם אזלי לשיטתייהו דהרמב"ם לא פסק האי דינא דחלל סוכה תנן ולא הביא אלא הגמ' דהוצין, ויש לומר בשני אופנים או דסובר כפי' התוס' ואינו מחלק בין הוצין למקצת סוכה וסובר כהסוגיא דהוצין אבל אליבא דרבא דאמר חלל סוכה תנן ולפי"ז מה דאמרינן חלל סוכה תנן אינו חידוש בעיקר ההלכה אלא דמוכח מזה דלא אמרינן אי קלשת, ועוד יש לומר דבאמת מפרש הרמב"ם כהר"ן דהגמ' בעירובין דאמר אי קלשת מיירי דגם עכשיו אי קלשת יהיה תיכף חמתה מרובה מצלתה ולא לכשיתפזרו ומ"מ סובר רבא דכשר והוא משום דכיון דסובר בטעמא דסוכה למעלה מכ' פסולה הוא רק משום דסוכה דירת ארעי בעינן ולא סבר האי דינא דצל סוכה אבל הרמב"ם פסק ג"כ

כר' זירא דבעינן צל סוכה והכריחו לזה הסוגיא דהוצין ואינו מחלק בין הוצין למקצת סכך ומזה גופא הכריח דקיי"ל נמי כר' זירא ולכן פסק דבעינן במעדיף אבל סכך פסול וכשר שוין כיון דבעינן צל סוכה א"כ סכך פסול מצטרף להכשר סוכה.

ומה שחילקנו בין אליבא דר' יהודה בין אליבא דרבנן לטעמא דר' זירא יש לחלק לרבנן גופא בין סוכה גדולה לסוכה קטנה דבסוכה קטנה כיון דצריך שיעור ז' טפחים וצריך שיהיה צל ברובה של סוכה א"כ כשסכך כשר ופסול שוין הרי הסכך הפסול מסייע בהכשר הסוכה אבל בסוכה גדולה כיון דבשיעור הכשר סוכה יש צל סוכה ובזה איכא הלכה דפחות מג' טפחים אינו פוסל אויר א"כ למה יפסל וע"כ דהוא נמי משום דהמיעוט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו, וא"כ בפסול וכשר שוין אין הפסול גורם להכשר אלא מונע הפיסול ובזה לא אמרינן דהוי מצטרף סכך פסול וכנ"ל.

ועל כן נראה דבאמת מה שכתב הרמב"ם דסכך פסול וכשר שוין פסול הוא דוקא בסוכה קטנה וכן מוכח להדיא ממה שכתב ואין במקום אחד מסכך הפסול רוחב שלשה טפחים אלא פחות, והיינו בסוכה קטנה דבסוכה גדולה אינו פוסל אלא בארבעה טפחים באמצע ומן הצד אינו פוסל אלא בארבע אמות, ובסוכה קטנה כיון דבעינן צל סוכה א"כ הוי מצטרף סכך פסול להכשר סוכה, אבל בסוכה גדולה דאינו אלא מונע הביטול לא אמרינן בזה דהוי מצטרף סכך פסול, כש"נ.

ובזה יש ליישב נמי מה שהקשה הרה"מ דלדעת הרמב"ם למה אמרו בגמ' לימא תיהוי תיובתא דר"ה בדר"י הא לרב פפא נמי קשה, ולמה שביארנו דדוקא בסוכה קטנה פוסל סכך פסול וכשר שוין א"כ לרב פפא נעמיד המשנה בסוכה גדולה.

והנה הרי"ף שהביא ב' הסוגיות מוכח דמחלק בין ההיא דהוצין למקצת סכך וכמו שתירץ הר"ן, ומוכח מזה דלא בעינן צל סוכה וס"ל להרי"ף דקיי"ל רק כרבא בטעמא דסוכה למעלה מכ' פסולה משום דסוכה דירת עראי בעינן וכמו שכתב בריש מסכתא ואנן מסתברא לן דהילכתא כרבא דקיי"ל סוכה דירת עראי בעינן ולכן העמיד מתני' דהמקרה סוכתו בשפודין כפשטה כיון דקיי"ל פרוץ כעומד מותר.

ודברי הראב"ד צריכים ביאור דלכאורה הם תמוהים דמה כתב ואולי בסוכה גדולה אמרו, דהיאך יתכן לומר דסוכה גדולה חמיר מסוכה קטנה, וכן מה שכתב ובמקרה סוכתו בשפודין ודבר כשר צריך ביאור מה מוסיף בזה, ונראה דהראב"ד מפרש כונת הרמב"ם כנ"ל ולכן העמיד הדין בסוכה קטנה, אבל הראב"ד סובר דקיי"ל כרבא דסוכה דירת עראי בעינן ולא בעינן צל סוכה וגם בסוכה קטנה צריך להיות כשר ולכן כתב זה לא ידעתי למה אמרו והיינו ממה דאוקמי ר' אמי ורבא במעדיף מוכח דהוא להלכה

וקשה למה אמרו כן לפי ההלכה דפרוץ כעומד מותר, וע"ז תירץ דבאמת אמרו כן בסוכה גדולה ודלא כשיטת הרמב"ם דמחלק בין סוכה גדולה לקטנה, והטעם דאוקמיה במעדיף הוא משום דא"א לצמצם, וע"ז הוצרך לומר דאיירי במקרה בשפודין וכמו דתנן במתני' המקרה בשפודין ובארוכות המטה והוא משום דהוה סכך פסול מדאורייתא דהרמב"ם כתב סתמא סכך בדבר פסול ויש פסולי דרבנן ובגמ' אמר לימא מסייע ליה לר' אמי בר טביומי דאמר סיככה בבלאי כלים פסולה ודחי דאיירי בארוכה ושתי כרעים, אבל להלכה דקיי"ל דבלאי כלים פסולים א"כ מתני' בכל גווני ואף בפסולי דרבנן, ובפסול דרבנן א"צ להיות פסול משום דהטעם דסכך בדבר פסול וכשר שוין הוא משום דא"א לצמצם, והוי ספק דרבנן לכן כתב דמיירי במקרה בשפודין, והכונה דהגמ' דאוקמי במעדיף צריך תירוץ זה בשביל שפודין דהוה ספק דאורייתא ולפי"ז מיושב גם האוקימתא דבארוכה ושתי כרעים דאינו רק למידחי הא דראב"ט אלא דכיון דצריך לאוקמיה מתני' במעדיף לכן ע"כ כל מתני' בפסולי דאורייתא.

ולפי"מ שכתבנו באופן הב' דהרמב"ם מפרש דרבא דאמר בעירובין חלל סוכה תנן לית ליה הא דר' זירא דבעינן צל סוכה צ"ל לשיטתו דמה דאוקמי במעדיף אינו להלכה אלא דלא נפשוט דפרוץ כעומד מותר.

עוד בדרך אחר נוכל ליישב דברי הרמב"ם דהנה התוס' בחולין דף כ"ט ע"א ד"ה דכ"ע מע"מ אינו כרוב הקשו וז"ל וא"ת דבפ"ק דעירובין פסקינן כר"פ דאמר פרוץ כעומד מותר והיה נראה לחלק וכו' ושמא יש לחלק דהכא לענין מחיצות ולא כתבו בטעם החילוק, אך בפשוטו יש לומר דדין פרוץ כעומד ודין מחצה על מחצה אי הוה כרוב אינם דומים כלל דבמע"מ אי אמרינן דהוי כרוב צריך לומר דבמחצה יש לו חשיבות כמו רוב, דאף דבגמ' אמר בטעמא דמילתא דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובה, ובלשון זה ממש אמר הגמ' בעירובין דף ט"ו ע"ב למ"ד פרוץ כעומד מותר דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה מ"מ כבר כתבו התוס' בד"ה זיל הכא איכא רובא שהקשו דכי אמר נמי הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא הרי אין כאן רוב וטהורין ותירצו וז"ל וי"ל דתלוי הדבר בחשיבות דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל דיש כאן שיעור הכשר שחיטה וכאן נמי יש חשיבות מחצה דדינו כרוב עכ"ל ומוכח להדיא דלא משום תשייר רובא לחוד סגי אלא דצריך לומר דמחצה חשיב כרוב וזהו דוקא בשחיטה וכן בכל הני דמייתי בחולין אבל גבי דין פרוץ כעומד באמת תנן בעירובין דף ט"ו כל פירצה שהיא כי' אמות מותרת מפני שהיא כפתח א"כ אין אנו צריכים לומר דמחצה העומד חשיב כמו רוב עומד דאדרבא מה דמיעוט עומד לא מהני ולא אמרינן דהפירצות

הן פתחים היינו משום דהפירצות מבטלין לעומד וכדאמרינן בגמ' אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל למחיצתא, ונמצא דאם רק העומד ישאר בפני עצמו עומד אף שלא יהיה חשיב כמו רוב עומד שפיר נוכל לומר שהפירצות הן פתחים.

אכן יש להקשות על תי' זה מהא דאמר בעירובין דף י"א גבי עור העסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח דשייך שם גדר פרוץ כעומד ולמ"ד פרוץ כעומד מותר הוי שם עומד והתם ליכא גדר פתח והשאלה הוא אי מיקרי רוב עומד ומביא את הטומאה. ובאמת משם יקשה גם על תי' התוס' לפי"מ שכתבו בלשונם דהכא לענין איסור וטומאה והתם לענין מחיצות ולא דמי, וגבי עור העסלא לא הוי גדר מחיצות ואולי יש ליישב דבריהם דגבי עור העסלא כיון דהוא גדר אוהל דמי למחיצות אבל גדר טומאה דתנור הוא אם חצי הכלי חשיב כלי, ומ"מ הוא דחוק אבל עכ"פ על תירוצינו בודאי יקשה מעור העסלא.

אמנם באמת יש ליישב דברינו דשם בעי הגמ' מעיקרא לומר דתליא בדין עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות אח"כ מסיק דודאי עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד וכי פליגי רב דימי ורבין בפרוץ כעומד פליגי, ועכשיו לפי מה שכתבנו למעלה נוכל לומר שפיר דבאמת מה דפליגי בפרוץ כעומד הוא אם העומד נשאר עומד והפרוץ אינו מבטלו, ולהיפוך ממה דבעינן לומר במחצה על מחצה כרוב, אלא דמה דמסיק בגמ' מעיקרא דעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד הא מירי התם היכי דהפרוץ הוא יותר מכל עומד שבכל רוח ורק שאם נצרף את שני העומדין יהיו יותר מהפרוץ וע"כ מסיק דאין מצרפין בזה שני העומדין והיינו דכיון דכל עומד כשהוא לעצמו בטל לגבי הפרוץ ולאו שם עומד עליו אינו יכול להצטרף לעומד השני אבל היכי שכל עומד בשוה עם הפרוץ אז שפיר תליא זה בדין פרוץ כעומד דאם נימא פרוץ כעומד מותר א"כ אמרינן דהעומד לא נתבטל כשהוא בשוה עם הפרוץ וא"כ כשיש שני עומדין כאלה ע"כ הו"ל רובא ובודאי נצרף העומדין משני רוחות לעשות רוב, ומה דאמר בגמ' דעומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות לא הוי עומד היינו היכי דכל עומד כשהוא לעצמו בטל לגבי הפרוץ לכן שפיר אינם יכולים להצטרף, אבל אי פרוץ כעומד אסור וא"כ כל עומד בפני עצמו לא חשיב לכן שפיר אינם יכולים להצטרף אפילו שני עומדין.

ועכשיו מיושבים דברי הרמב"ם באופן שכתבנו למעלה, דבסוכה גדולה דיש שיעור סוכה גם בסכך הכשר היינו יכולים לומר גם ברוב סכך פסול דתשאר הסוכה כשרה משום הסכך הכשר ואף דיש ביניהם סכך פסול הא קיי"ל סכך פסול אינו פוסל בפחות מד' אלא דמ"מ סוכה שרובה סכך פסול היא פסולה משום דבשביל הרוב אמרינן דכל הסוכה היא מסכך פסול ואסור לישן גם תחת הסכך הכשר וא"כ כשהכשר והפסול

הם שוה בשוה תליא זה בדין פרוץ כעומד כיון דאם תשאר החצי דסכך הכשר כשרה נאמר דסכך הפסול אינו יכול לפסול, וכל זה אמרינן בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה דסכך הכשר לבד אין בו שיעור הכשר סוכה ומה דכשר ברוב סכך כשר הוא משום דאנו אומרים דבשביל רוב נחשבת כל הסוכה כשרה וא"כ כשהוא שוה בשוה אינו תלוי בדין פרוץ כעומד אלא בדין מחצה על מחצה כרוב דקיי"ל דמע"מ אינו כרוב וא"כ הרמב"ם דקבע להדיא דינו בסוכה קטנה שפיר פסק דבעי רובא סכך כשר ומה דפריך הגמ' לר"ה בדר"י ולא לר"פ משום דאנו יכולין להעמיד המשנה בסוכה גדולה וכמש"כ למעלה.

והנה במש"כ דהרמב"ם סובר דקיי"ל כר"ז נמי, העירוני בזה ממש"כ הרמב"ם גבי הוצין סוכה שאוירה גבוהה מכ' אמה ובא למעטה בכרים וכסתות, ומוכח דבלא מיעוט פסול דוקא אם היתה כל אוירה למעלה מכ' אבל אם הותחלה הסוכה מעט או משהו קודם השלמת כ' הי' כשר וא"כ גם הרמב"ם סובר כרבא דחלל סוכה תנן ונצטרך לתרץ הא דהוצין כתי' הר"ן דהוצין לא חשיבי, אך באמת גירסת המ"מ כן בגמ' ואין זה רק לשון הרמב"ם וע"כ צ"ל דהגמ' לא נחית כאן לחלק בעובי ובדקות הסכך ובא ללמד דין ביטול והוא דבאופן דגם בסכך דק יהי' נעשה צל ויהי' צלתה מרובה ע"כ אינו פסול אלא אם אוירה גבוהה מכ' אמה, עוד י"ל דנ"מ בסוכה גדולה שכתבנו דגם ר' זירא מודה, אבל אם למטה מכ' יש מקצת סכך שנמשך למעלה ובזה לא הוי צלתה מרובה תליא בפלוגתא דרבא ור"ז דלרבא כיון דעיקר הסכך עומד למעלה מכ' כשר ולר' זירא פסול ובזה הוי פלוגתא דהגמ' בעירובין אליבא דרבא דחלל סוכה תנן לא סבר כר' זירא והגמ' דסוכה דהוצין יורדין בתוך כ' דאמר דבעינן שיהיו ההוצין צלתן מרובה מחמתן סבר כר' זירא.

הלכה כג

מטה שבתוך הסוכה אם גבוהה עשרה טפחים היושב תחתיה לא יצא ידי חובתו מפני שהיא סוכה בתוך סוכה וכן כילה שיש לה גג אפילו טפח אם גבוהה עשרה אין ישנין בה בסוכה, וכן המעמיד ארבעה עמודים ופרש סדין עליהן אם גבוהין עשרה הרי זה כסוכה בתוך סוכה. אבל שני עמודין שפרש עליהן סדין וכן כילה שאין בגגה טפח אפילו גבוהין כל שהן מותר לישן תחתיהם בסוכה שאינן כסוכה בתוך סוכה מפני שאין לה גג.

כתב המ"מ דהא דפסק הרמב"ם דלא כהברייתא י"א ע"ב דקתני ובלבד שלא יהיו נקליטין גבוהין עשרה, היינו משום דסבר דברייתא אתיא כמ"ד דשפועי אהלים כאהלים, דהא בגמ' י"ט ע"ב מוכח בהדיא דתלי זה בזה דמשו"ה גני רב יוסף בכילת חתנים משום דשפועי אהלים לאו כאהלים, ואף דבסוגיא דקינופות מחלק בגמ' בין כילת חתנים

לנקליטין ואפי' לברייתא דנקליטין כשרה דוקא בגבוהה פחות מי' מ"מ כילת חתנים כשרה משום דלא קביעי, אבל מדברי אביי ורב יוסף מוכח דאין הטעם משום דכילת חתנים לא קביעי לגבי נקליטין דא"כ אפשר דאף למ"ד שפועי אהלים כאהלים מותר, ועוד יש לומר דמסברא סובר הרמב"ם דלמ"ד שפועי אהלים לאו כאהלים אין סברא דיפסלו נקליטין משום דקביעי דכיון דלא חשיבי אהלים אינו מפסיק כלל והוי כבגד שלובש האדם וע"כ סבר הך מ"ד דהוא כאהלים ומ"מ היכי דלא קביעי אינו מפסיק ולכן לדידן דקיי"ל כמ"ד דשפועי אהלים לאו כאהלים בודאי נקליטין נמי אינו מפסיק.

אכן אפשר דלמ"ד שפועי אהלים כאהלים לא מהני סברא דלא קביעי כיון דהיא גבוהה עשרה ויש בה הכשר סוכה, ורק למ"ד לאו כאהלים דמי סבר בגמ' דנקליטין כיון דקביעי אף דלא הוי אהל לשום דבר מ"מ מהני להפסיק בינו ובין הסכך כיון דקביעי, ובתוס' דף י' ע"ב כתבו דהוא דרבנן ואינו מוכרח לומר כן דשפיר מיושב לומר סברא זו גם בדאורייתא, דאף דאין בשפועי אהלים דין אהל מ"מ כיון דהוא קבוע מהני להפסיק וכמו דמהני להברייתא בקינופות דקביעי יותר להפסיק באהל שהוא פחות מי'.

והנה במה שתירץ המ"מ מיושב רק מה שפסק הרמב"ם דנקליטין אף שגבוהין עשרה כשרה, אבל אכתי קשה מה דהכשיר קינופות בפחות מעשרה ובברייתא מוכח דאף בפחות מעשרה פסולה, וזה לא שייך כלל לפלוגתא אי שפועי אהלים כאהלים דמי או לאו, ולכאורה יש לומר דתלוי זה בזה דכיון דברייתא סברה דשפועי אהלים כאהלים א"כ ע"כ התירא דנקליטין הוא באינה גבוהה עשרה וקינופות אף באינה גבוהה עשרה פסולה, אבל לדידן דקיי"ל דשפועי אהלים לאו כאהלים והתירא דנקליטין הוא בגבוהה עשרה איכא למימר דאיסורא דקינופות הוא בגבוהה עשרה, אבל אכתי לא ניחא דהא זה ודאי דיש חילוק בין נקליטין גבוהין ובין קינופות שאינה גבוהה עשרה לענין שבת ולענין ק"ש דבפחות מעשרה הוי אהל ושפועי אהלים לא הוי אהל, וא"כ מנ"ל לומר דגבי סוכה תרווייהו שוין ואמאי לא נימא דאפילו לדידן דלא סבירא לן כברייתא בדין דנקליטין מ"מ קנופות פסולה אף בפחות מעשרה, ומשנתנו דמחלק בין קנופות לנקליטין נפרש בכל גווני אף בגבוהין עשרה כשרה וקינופות אף בפחות מעשרה פסולה.

והמ"מ כתב דהרי"ף סובר כהרמב"ם ומשמע מדבריו דהרי"ף סובר כהרמב"ם בין בדין דנקליטין ובין בדין דקינופות, ובאמת מדברי הרי"ף לא מוכח מידי לענין קינופות ורק לענין נקליטין מוכח דלא סבר כברייתא לחלק בין גבוהה עשרה ובין פחות מעשרה מדלא הביא הברייתא והביא מתני' כפשטה ומוכח דאינו מחלק בנקליטין אבל לא מוכח כלל דסובר כהרמב"ם לענין קינופות, ואדרבא מדסתם והביא משנתנו משמע דקינופות

פסול בכל גווני, ואין לומר דסמך בזה על מה דהביא דכילה ומטה בדלא גבוהה עשרה כשרה דהא בגמ' מחלק דשאני כילה דלא קביעי ומטה לתוכה עשויה, וכן כתב להדיא במלחמות דדעת הרי"ף כדעת הגאון להכשיר בנקליטין לעולם ולפסול בקינופות לעולם.

והנה הרמב"ם כתב בטעמא דמטה וקינופות מפני שהיא סוכה בתוך סוכה, וכן כתב הרי"ף, והקשה הבעה"מ דמה צריך לטעם זה הא כיון דגבוהה עשרה הו"ל אהל בפני עצמו ואין זה עומד בצל סוכה, וכתב ע"ז במלחמות דאי הטעם משום שאינו עומד באהל סוכה א"כ אף שאינה גבוהה עשרה נמי שהרי אהל הוא, אלא הטעם הוא משום דאתי האי אהל ומבטל לסכך סוכה ומתורת סוכה בתוך סוכה למדו חכמים דבר זה, וזהו מה שתלו בגמ' אי אמרינן אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע אלמא משום בטולי הוא, דאם הטעם משום דיושב באהל בפ"ע מה שייך הכא סברא דאתי אהל עראי ומבטל אהל קבע.

ודברי הרמב"ן צריכים ביאור במה שמדמה דין קינופות ומטה לדין סוכה על גבי סוכה דכי היכי דמבטל התם סכך עליון שהוא פסול ה"נ מבטל אהל זה שלא נעשה לצל, א"כ למה צריך שתהא הסוכה שלמעלה גבוהה י' דהא סכך פסול ודאי פסול אפי' אין גבוהה י', וצ"ל דהרמב"ן סובר דהוא חדא סככה ולכן אם העליונה י"ט מצטרפת העליונה עם התחתונה ולא אמרינן דהעליונה לא נעשית לצל כיון דהם חדא סככה וביחד נעשו לצל.

ונראה להוסיף בזה דדין סוכה בתוך סוכה דילפינן מקרא דבסוכות תשבו ולא בסוכה תחת סוכה משמע דעיקר בא הכתוב לפסול הסוכה התחתונה משום סוכה תחת סוכה והיינו דסכך סוכה התחתונה אין לה הכשר סוכה משום שהיא סוכה תחת סוכה וכמו דילפינן מקרא ולא סוכה שתחת האילן ולא סוכה שבתוך הבית והוא דאין הכשר סוכה כשהיא תחת האילן או בתוך הבית, אבל מה שלא יצא כשיושב בסוכה התחתונה משום סכך העליונה ע"ז ממילא ילפינן מקרא דאין הכשר לסוכה התחתונה משום סכך העליון כיון דסכך סוכה התחתונה מפסקת, ובאמת זהו מש"כ הבעה"מ דהוי אוהל בפני עצמו, אבל הרי"ף סובר דמסברא לא הוי ידעינן זה כיון דבפחות מעשרה טפחים נמי איכא שם אהל לענין שאר דברים וכמו שכתב הרמב"ן א"כ ה"נ גם בגבוהה עשרה, ורק מדין סוכה תחת סוכה למדנו זה.

ובזה מיושב מה דבסוכה תחת סוכה צריך שיהיה בעליונה עשרה ליפסול התחתונה ואפילו היא קבועה ובקינופות ומטה לא צריך שיהיה למעלה עשרה, והיינו משום דבקינופות כיון דילפינן דגבוהה עשרה הוה אהל חשיב להפסיק ובהתחתונה הא אינו יוצא שהוא סכך פסול אבל בסוכה תחת סוכה הא גם בסכך סוכה התחתונה איכא הכשר סוכה אלא דהתורה פסלה משום סוכה תחת סוכה והיינו דסכך העליונה פוסל התחתונה

ובזה אמרינן דדוקא כשלמעלה הוא סוכה של עשרה אבל אם למעלה ליכא עשרה אין בה דין סוכה ואינה פוסלת משום סוכה תחת סוכה, ובזה יש ליישב גם קושית הר"ן שהקשה על דברי הרמב"ן שמיישב דברי הרי"ף דמדין סוכה תחת סוכה למדנו זה דכיון דקפיד רחמנא למיפסל סוכה שתחת סוכה הכא נמי קפדי לפסול סוכה שיש תחתיה אהל שכיוצא בו פסול מלמעלה והקשה הר"ן דאי הכי הו"ל למימר דכי היכי שסוכה תחת סוכה לא מיפסלא בפחות מי' אע"ג דעליונה קבועה ה"נ אהל שתחת הסוכה לא יפסל בפחות מי' אע"ג דקביעא וליתא דקינופות בפחות מי' פסלי כיון דקביעי, ולפי מה שכתבנו נוכל לומר דודאי דבעיקר גזה"כ גבי סוכה בתוך סוכה דנלמד מבסוכות תשבו הוי דוקא בסוכה תחת סוכה והיינו שגבוה העליונה עשרה דאיכא עלה דין סוכה אז דוקא פוסלת את הסוכה התחתונה אבל במה דילפינן ממילא דאוהל חשיב להפסיק כיון דאין לה הכשר לסוכה התחתונה מצד סכך סוכה העליונה זה אפשר ללמוד גם להיכי דאינה גבוהה עשרה כיון דהוא אוהל קבוע חשיב להפסיק ואה"נ דממילא נאמר דבסוכה תחת סוכה אם התחתונה אינה גבוהה עשרה ג"כ מפסקת אלא דיש לדון דבסוכה תחת סוכה כיון דכל הסוכה התחתונה אינה גבוהה עשרה פסולה בלא"ה משום דבפחות מעשרה הוי דירה סרוחה דלא דמי לקינופות שהיא עשויה רק לישן תחתיה ואם היינו אומרים דלא חשיב אהל להפסיק היה כשר אבל בסוכה תחת סוכה כיון דכן הוא כל הסוכה התחתונה הוי דירה סרוחה.

והנה כל זה ביארנו לפי דעת הרי"ף דכתב דמטה וכילה עשרה פסולה משום סוכה בתוך סוכה אף דס"ל דקינופות כיון דקביעי אין ישנין תחתיה אף בגבוהה פחות מעשרה, כמש"כ הרמב"ן בדעתו במלחמות בד"ה ועוד ונקליטין וכו' אבל בדעת הרמב"ם נוכל לומר ברווחא דכיון דע"כ מדין סוכה תחת סוכה למדנו הך דינא דאהל חשיב מפסיק א"כ מנלן ללמוד גם להיכי דגבוהה פחות מי' ולומר דשאני אוהל קבוע כיון דמסברא לא נוכל ללמוד הך דינא אלא מדין סוכה תחת סוכה, ובאמת נימא דדוקא היכי דגבוהה עשרה דחשיב אהל בפ"ע ולא קינופות וכמו שהקשה הר"ן, ולכן פסק הרמב"ם דקינופות אינה פוסלת בפחות מעשרה, והא דבברייתא תניא בהדיא דקינופות פסולה בפחות מעשרה היינו משום דבמתני' הא תנן להדיא דיש חילוק בין קינופות לנקליטין וא"כ הברייתא דסברה דשפועי אהלים כאהלים דמי וסברה דנקליטין נמי פסולה היכי דגבוהה עשרה, ע"כ דקינופות פסולה אפילו בפחות מי' ומוכרחין אנו לומר כמו שכתבנו לדעת הרי"ף דמסוכה תחת סוכה נלמוד על התחתונה דפסולה אפילו בפחות מעשרה אבל לדידן דקיי"ל שפועי אהלים לאו כאהלים דמי אין אנו מוכרחין לדוחק זה אלא כיון דמדין

סוכה תחת סוכה ילפינן דדוקא בגבוה עשרה פוסל ה"נ לענין קינופות אינה מפסקת אלא היכי דגבוהה עשרה וכנ"ל.

אולם לפי"מ שביארנו בסוכה תחת סוכה אם אין העליונה גבוהה עשרה דכשרה התחתונה היה צריך לומר דסוכה התחתונה ניתרת בסכך התחתונה דכיון דעליונה אינה גבוהה עשרה אינה חשובה לפסול ומצטרפת לסכך של תחתונה, אבל הרמב"ם כתב בפ"ה הל' כ"ב והוא שלא יהיה גובה שתיהן יתר על עשרים אמה שהתחתונה בסכך העליונה היא ניתרת וקשה לפי דברינו דהא הסוכה התחתונה יש בה גובה עשרה והיה צריך להיות בדין שתהא מפסקת ולא תהא ניתרת בסכך סוכה עליונה, והיה אפשר לומר דהכונה שהוא חשיב סכך אחד ומשו"ה צריך שהעליונה לא תהיה גבוה מעשרים, אך זה אינו דא"כ היה כשר אף שהעליונה למעלה מעשרים כמו היתה גבוהה למעלה מעשרים אמה והוצין יורדין לתוך עשרים דפסק הרמב"ם בפ"ד הל' י"ג דהסוכה כשרה.

ולכן נראה דבאמת הם שתי סככות כיון שיש ד' טפחים בין זה לזה וכמו גבי נויי סוכה דפסלי במופלגין ד"ט אלא דהתורה דפסלה בסוכה תחת סוכה הא דוקא תחת סוכה שגבוה עשרה דאז פוסלת העליונה את התחתונה אבל אם אינה גבוהה עשרה אינה פוסלת והיינו אף דלא הוי חדא סככה כיון שמופלגין ד"ט מ"מ גם שתי סככות כשר בסוכה אלא דשתיהן צריכים להיות סכך כשר ומה שכתב הרמב"ם שהתחתונה בסכך העליונה ניתרת היינו דעיקר הוא העליונה דאם אין העליונה כשרה לא תועיל הכשר התחתונה וממילא אם העליונה גבוהה יותר מכ' הוי כסכך פסול לדעת הרמב"ם דחולק על שיטת ר"ת וסובר דלמעלה מכ' הוי נמי כסכך פסול, ובאמת אפשר להיות שתי סככות בסוכה והעיקר הוא סכך העליונה כיון שהיא סוככת מן החמה ובמילא לא צריכינן לסכך התחתונה אלא דמ"מ תחתונה לא חשיב הפסק משום דשייך לומר בזה דהם שתי סככות על סוכה אחת, אבל בקינופות כיון דהיא סכך פסול ואי אפשר שיצא בסכך העליונה אלא אם נימא דהקינופות בטלה ובזה אמרינן כיון דקביעי אינו בטל.

והנה גבי נויי סוכה כתב הרמב"ם בפ"ה הל' י"ח היו נויי הסוכה מופלגין מגגה ארבעה טפחים או יתר פסולה שנמצא שהיושב שם כאילו אינו תחת הסכך אלא תחת הנויין שהן אוכלין וכלים שאין מסככין בהן, ולא הזכיר הטעם שהיא כסוכה תחת סוכה, ונראה דהטעם הוא משום דהעיקר מה דכשר בכילה בפחות מעשרה הוא משום דמתבטל לגבי האדם, ונעשה כמו תשמיש האדם וכמו בגד שלובש ולכן צריך הלימוד דסוכה תחת סוכה צריך י"ט אבל בנויי סוכה אינן בטלים ורק באינן מופלגין ד"ט הם בטלים לגבי הסוכה ובמופלגים אינן בטלים אבל בכל אופן אינם תשמיש האדם ולכן בנויי סוכה

א"צ כלל ללמוד מסוכה תחת סוכה, ומסתבר דא"צ שיעור אוהל.

ועיין בט"ז סימן תרכ"ו לענין סיכוך תחת הלאט"ש שחילק בין סכך כשר לסכך פסול והוכיח זה מדעת רש"י ע"ש והפנים מאירות דחה דבריו לגמרי ועיקר דבריו דהיכן מצינו חילוק בדין סוכה תחת סוכה בין סכך כשר ובין סכך פסול, אכן לפימש"כ מבואר להדיא מדברי הרמב"ם כדברי הט"ז, ומה שהקשה הפנמ"א ממה דרש"י בד"ה אטו לא חבטן לא הזכיר סוכה תחת סוכה לא קשה כלל דבסכך פסול שייך לגזור אטו לא חבטן אבל בסוכה אחת לא שייך לגזור אטו שתי סוכות.

במ"מ הביא דיש מן הגאונים וגם מן האחרונים יש שפוסקין דבכילה לא מיפסלא אלא בתרתי וכדברי רבינו אבל קינופות שהן ארבעה וקביעי אפילו בחדא מיפסל בגובה עשרה והכל תלוי בגובה ואין הגג מעלה ומוריד בהן עכ"ל, ועיין בלח"מ דנתקשה מאד דאתיא דלא כמאן עיי"ש מש"כ באריכות, ונראה דצריך לגרוס בדברי המ"מ אבל קינופות שהן ארבעה וקביעי אפילו בחדא מיפסלא בגובה עשרה "או בגג" "ונקליטין" הכל תלוי בגובה ואין הגג מעלה ומוריד בהן, ואין הכונה כמש"כ הלח"מ דבקינופות אין הגג מעלה ומוריד דהא כתב המ"מ להדיא דבקינופות אפילו בחדא מיפסלא, אלא ע"כ צריך לגרוס בגובה עשרה "או בגג" "ונקליטין" הכל תלוי בגובה, וזהו באמת דעת הרשב"א בסוגיא דלא פליגי כלל הסוגיות אהדדי עיי"ש, ולפי דברינו כונת המ"מ הוא דבנקליטין מכיון שהם שנים ולא קביעי כקינופות אפילו אם יהיה גג רוחב טפח מ"מ לא יפסל כיון דלא קביעי, ולפי"ז נאמר דגג קיל מגבוה עשרה דבגבוה עשרה סגי קביעותא דנקליטין ולענין גג טפח ואינה גבוה עשרה בעינן דוקא קביעותא כקינופות וצריך לומר דזהו קושית הגמ' בדף י"א ע"א אי קביעי ליהוי כקינופות היינו דהא משכחת לה דנקליטין יש לה גג טפח וע"ז תרצינן בגמ' כיון דלא קביעי כקינופות לא חשיב קביעותא דנקליטין אף שיש לה גג טפח ובזה מיושב קושית התוס' שם בד"ה אי קביעי אעפ"י שזה יש לה גג כו' דבאמת פריך הגמ' מנקליטין דיש לה גג טפח.

פרק ו

הלכה י

הי' אוכל בסוכה וירדו גשמים ונכנס לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו הי' ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה אלא ישן בביתו עד שעלה עמוד השחר.

הלח"מ הביא דברי המ"מ דדוקא בניעור אבל בישן אין מעירין אותו אפי' אחר עמוד השחר והקשה לדברי החולקים על סברא זו אמאי קאמר בברייתא עד שיעור דאחר שעלה עמוד השחר ודאי מעירין אותו.

נ. ב. דבריו תמוהים דהא החולקים הוא לפי גירסת הגאונים דגרסי עד שיאור, ועיין ברשב"א ור"ן.

פרק ז

הלכה ב

פרי עץ הדר האמור בתורה הוא אתרוג וענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו כגון שיהיו שלשה עלין או יתר על כן בגבעול אחד אבל אם היו שני העלין בשוה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהן אין זה עבות אבל נקרא הדס שוטה.

השגת הראב"ד: וצריך להיות כן כל השיעור או רובו עכ"ל.

כתב המ"מ ובהשגות א"א וצריך שיהיה כן כל השיעור או רובו, ואני אומר כולן בדוקא דהא כל מה שאינו עבות הוה ליה כמין אחר ונחסר השיעור עכ"ל, והנה בגמ' ל"ב ע"ב אר"י והוא דקיימי תלתא תלתא כו' ר"א בד"ר מהדר אתרי וחד כו' א"ל מב"א לרב אשי אבא להההוא הדס שוטה קרי ליה, והבה"ג כתב כאן הא דאמר רב חסדא דף י"ב ע"א הדס שוטה לסוכה ועץ עבות ללולב, וכתב והאי הדס שוטה פסול להושענא בין לחודיה בין בהדי אסא אחרינא והיכי דמי הדס שוטה דרברבן טרפיה ופתיין, והוא תימה דבגמ' אמר תרי וחד, והנה בפי' הר"ח בסוגין כתב ע"ז דאמר אבא להההוא הדס שוטה קרי ליה הא דרב חסדא דהדס שוטה פסול ללולב, ונראה דהבה"ג חולק ע"ז, ובאמת קשה מה אמר אבא להההוא הדס שוטה קרי ליה דהא כבר אמר זה ר"ח, ומוכח מזה דיש שני עניני הדס שוטה והדס שוטה דרב חסדא הוא מין אחר וכמש"כ הבה"ג והוא פסול גם בהדי אסא אחרינא אבל תרי וחד כשר להידור עם הדסים כשרים, והערוני ע"ז דכ"כ רב נוטראי גאון באוצר הגאונים, וכ"כ הערוך בערך לוף כבה"ג דזהו הדס שוטה, ולפי"מ שנתבאר, הנה מה שכתב המ"מ דכל שאינו עבות הו"ל מין אחר תלוי בזה דאם הוא כמין אחר גם עם אחרים פסול.

הלכה ז

כמה נוטל מהן, לולב אחד ואתרוג אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס ואם רצה להוסיף בהדס כדי שתהי' אגודה גדולה מוסיף ונויי מצוה הוא אבל שאר המינים אין מוסיפין ואין גורעין מהן ואם הוסיף או גרע (פסול).

בהשגת הראב"ד לא שמעתי מעולם פסול בזה ולא איסור תוספת ולא גירוע ואפי' לר' יהודה דאמר לולב צריך אגד דהא אמר רבא מ"ט דר' יהודה דאמר אין אוגדין את הלולב אלא במינו קסבר לולב צריך אגד ואי אגיד ביה מינא אחרינא הוה ליה מוסיף מכלל דכי קטיר ליה בסיב ובעיקרא דדיקלא ליכא מוסיף אע"ג דאיכא טפי מלולב אחד וכ"ש לרבנן דאמרי אין צריך אגד דאמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי.

נ. ב. עיין בס' קהלת יעקב על סוכה דף ל"א ועיקר תירוצו על הא דבסנהדרין פ"ח ע"ב מבואר דאי א"צ אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ותי' דהתם לענין זקן ממרא בעינן שיבטל עיקר המצוה אבל לענין בל תוסיף עובר מבואר כן להדיא בתוס' סוכה דף ל"א ע"ב ד"ה הואיל.

[**ומה** שהקשה על הראב"ד דבמה יאגדנו אין קושיא דא"כ יאגדנו גם שלא במינו ומנ"ל לחלק ובאמת יכול לאגדו בהוצין שבלולב גופו שלא נקרעו מהלולב], ועי"ש בתוס' שכתבו לחלק דאם אינו צריך אגד הוי שלא כדרך גדילתן אינו מוכרח החילוק לומר דאם צריך אגד אין חסרון דהא עכ"פ לגבי דין לולב הוי חסרון ורק לאגד כשר וא"כ לא הוי ב"ת, ונראה דכיון דהיכי דמכוין בפי' שלא לצאת ליכא ב"ת מה שאגדו הוי כמכוין שלא לצאת אבל אי צריך אגד כיון שהוא חלק מהמצוה הוי ב"ת, ואולי דבסברא זו גם תי' התוס' מיושב דאף דלעיקר מצות לולב בעי דרך גדילתן אבל כיון דצריך אגד והוא חלק מהמצוה א"כ הוי כנוטל מין ה'.

בלח"מ כתב דלא דמי לכותב ארבעה בתים של תפילין ואח"כ הוסיף אחד דהתם הניחן בראשו בכשרות ואח"כ הניח בית חמישי מפסול וא"כ לא הוי גרוע ועומד נ. ב. ולא נראה כן דמה שיצא מקודם במצות תפילין לא שייך למה שאח"כ וכל רגע הוא מצוה אחרת וא"כ ברגע שמוסיף הוי גרוע ועומד וע"כ צ"ל דעיקר הגירעון הוא בשעת עשיית הבתים דמקודם נתקשרו להיות תפילין כשרים ואם הוסיף אחד נפסלו, אבל הכא הוי הגירעון בשעת הנטילה ואז הוי גרוע ועומד.

הלכה יא

עשה לאגודה זו גימון של כסף ושל זהב או שכרך עליה סדין ונטלה יצא לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה והוא שיהי' דרך כבוד ודרך הידור שכל שהוא לנאותו אינו חוצץ.

עשה לאגודה זו, הנה הרמב"ם צירף שני הטעמים יחד דין דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה והוא שיהי' דרך כבוד וכתב ע"ז שכל לנאותו אינו חוצץ, וקשה דבגמ' מוכח דהם שני דינים ושני טעמים נפרדים דבסוכה דף ל"ז אמר רבה כי גדליתו הושענא שיירו בה בית יד כי היכי דלא תיהוי חציצה, רבא אמר כל לנאותו אינו חוצץ, אח"כ אמר רבה לא

לינקוט אינש הושענא בסודרא דבעינא לקיחה תמה וליכא רבא אמר לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה והרמב"ם צירף שני הדינים ושני הטעמים ביחד וכבר הקשה זה הלח"מ ויישב דעת הרמב"ם ע"פ דברי הר"נ בהלכות ובמה שכתב בשם הר"ן דחציצה בלולב אינו אלא מדרבנן לא הוזכר זה בר"ן כלל, ורק שכתב דבלא דין לקיחה תמה לא הוי שייך דין חציצה דלא הוזכר בקרא שלא יהי' הפסק בין ידו להלולב כמו דדרשינן מקרא דורחץ במים את בשרו שלא יהי' דבר חוצץ בין מים לבשרו או גבי בגדי כהונה דכתיב על בשרו ולבשם, ולכן רק משום דבעינן לקיחה תמה פוסל רבה משום דלא סבר לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה, אבל ממילא יש בזה גדר חציצה והיינו דלקיחה תמה הוא כשנוטל בידו ולא ע"י ד"א.

אך בעיקר ההלכה אינם שוים הרמב"ם והר"ן דהר"ן כתב דהיכי שכרך סדין סביב להלולב לא מהני משום טעמא דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה וצריך בזה טעמא דכל לנאותו והוא באופן שהוא לנוי להלולב, אבל אם כרך סביב ידו בזה אמרינן לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה ולא בעינן שיהי' לנוי להלולב אלא שהלקיחה תהי' דרך כבוד, והרמב"ם הא כתב להדיא טעמא דלקיחה ע"י ד"א היכי שכרך סדין סביב הלולב וצירף שני הטעמים ביחד דאינו מחלק בין טעם זה לזה, ובגמ' מבואר שהם שני דינים ושני טעמים.

ונראה דגם הרמב"ם סובר דהם שני טעמים, אלא דמצטרפים לגדר אחד לחלק בין דרך כבוד לשאינו דרך כבוד והיינו דדין כל לנאותו אינו חוצץ אינו שייך אלא היכי שכורך דבר סביב להלולב ולא הוי חציצה, אבל גבי סדין אפי' כשכרך סדין ולא נתייחד להלולב וכגון שהוא סדין גדול, ואפשר שהוא סדין שלובשו, רק שנוטל הלולב בסדינו וסדין זה אינו שייך שיתבטל להלולב ולא מהני מה שהוא דרך כבוד ולכן בזה צריך לטעם אחר דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה והיינו שלענין הלקיחה מתבטל הסדין להלקיחה ולא שעיקר הסדין מתבטל אלא שאין חסרון בהלקיחה שהוא ע"י ד"א, כיון שיש בזה צורך הלקיחה שהוא דרך כבוד שאינו רוצה ללכלך הלולב בידו שאינם רחוצין והסדין נקי וכיון שהוא דרך כבוד אינו חוצץ להלקיחה ולכן קבע הרמב"ם שני הדינים בהלכה אחת משום ששניהם הוא מגדר אחד שמה הוא בדרך כבוד בין לצורך הלקיחה בין לצורך הלולב לנאותו אינו חוצץ.

פרק ח

הלכה א

ארבעת מינין האלו שהן לולב והדס וערבה ואתרוג שהיה אחד יבש או גזול או גנוב אפילו לאחר יאוש או שיהיה מאשרה הנעבדת אף על פי שבטלו האשרה מלעבדה או שהיה של עיר הנדחת הרי זה פסול, היה אחד מהן של עבודת כוכבים לא יטול לכתחילה ואם נטל יצא, היה כמוש ולא גמר ליבש כשר, ובשעת הדחק או בשעת הסכנה לולב היבש כשר אבל לא שאר המינין.

והקשה המ"מ על מש"כ רבינו או מאשרה הנעבדת אע"פ שבטלו, הא בגמ' דף ל"א ע"ב אמרינן הכא באשרה דמשה עסקינן דכתותי מיכתת שיעוריה דיקא נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת, ופירשו המפרשים דאשרה של משה היינו שאין לה ביטול לפי שהיתה ע"ז של ישראל, וכ' המ"מ דטעמו של הרמב"ם הוא משום מצוה הבאה בעבירה ואינו גורס דכתותי מיכתת שיעוריה, אך לפי דבריו קשה מה דאמרו בגמ' דומיא דעיר הנדחת, והכ"מ כתב דסובר רבינו דמה דאמר בע"ז דף מ"ז המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה וכו' כי תבעי לך אליבא דרבנן לענין מצוה מאי מי מאיס כלפי גבוה או לא, וסובר דהא דאיבעיא לן מי מאיס היינו אפילו ביטלו דהביטול אינו מגרע דין מאיס כיון דמתחילה היה נעבד ואינו משום איסור, וא"כ כיון דאמר מעיקרא דבאילן שנטעו מתחילה לכך לא תיבעי לן א"כ אפילו ביטלו, אבל דברי הכ"מ אינם מוכרחים דכיון דעיקר פשיטותא דידיה היא דאם נימא דמאיס ודאי לא מהני בזה ביטול וזה מספקא לן אם אמרינן מאיס לגבי מצוה כמו דמאיס לגבי גבוה א"כ מנלן דבנטעו לכך מתחילה אסור אפילו ביטול, ור"ל בודאי לא מיירי בבטלו דהא לא הזכיר ביטלו, דאח"כ אמר אשרה שבטלה מיבעי ליה, ועוד דמה שכתב דליכא דפליג ע"ז הא רב דימי אמר באשרה שבטלה מיבעי ליה.

ע"כ פשוטים הם דברי הכפות תמרים דהרמב"ם פוסק כרב דימי דבאשרה שבטלה מיבעי ליה אם יש דיחוי אצל מצוות, ומשמע דרב דימי סובר דמשום טעמא דמאיס לא היינו אומרים דפסול ורק משום דהוי דיחוי ופסק הרמב"ם אבעיא זו לחומרא כמו דפסק לחומרא האבעיא השניה במשתחוה לבהמה.

איברא דמהך פסקא דהמשתחוה לבהמה משמע דפסק כלישנא קמא דר"ל דמיבעי משום מאיס למצוה, ולכן היה אפשר בפשוטו כתי' הכ"מ ולא משום דבאילן שנטעו מתחילה לכך לא תיבעי לן והוא משום פשיטותא דר"ל, אלא משום האבעיא שאח"כ אי אמרינן מאיס למצוה, אלא דזה א"א לומר דא"כ היה פוסק להדיא דאפי' נטעו ולבסוף עבדו אסור, והרמב"ם הביא דוקא אשרה וכבר פסק בפ"ח מהל' עכו"ם דאשרה הוא

דוקא היכי דנטעו מתחילה לכך, ואולי בזה שכתב הרמב"ם או שהיה מאשרה הנעבדת כונתו דהוא אפילו נטעו ולבסוף עבדו דהא גם בנטעו ולבסוף עבדו דין אשרה עליה לענין זה שתוספתו אסור כמו שפסק הרמב"ם שם, ובזה יתיישב לשון הרמב"ם במה שכתב אע"פ שבטלו האשרה מלעבדה ובפ"ח מהל' עכו"ם לא הזכיר לשון זה בטלו מלעבדה אלא עכו"ם שבטלוה ולכן יש לומר דכונתו כאן לענין נטעו ולבסוף עבדו דכל דין עכו"ם שיש בה הוא רק לענין תוספתו. והיא עצמה אינה נאסרת ולא שייך בה דין ביטול מ"מ אסורה כמו המשתחוה לבהמה דצמרה פסול לציצית וזהו שכתב אע"פ שבטלו מלעבדה משום דאשרה שנטעו ולבסוף עבדו אינה אסורה תוספתו אלא כ"ז שעובדין אותה כמו שכתב הרמב"ם שם בפ"ח הל' ג'.

והנה במה שהכשיר הרמב"ם לולב של ע"ז יפה כתב הכפות תמרים דסובר הרמב"ם דלא הוי כתותי מיכתת שיעוריה משום דפסק דעכו"ם של ישראל טעון גניזה ולא שריפה, ומשום זה כתב הכפות תמרים דטעמא דמשל אשרה הוא ג"כ לאו משום דכתותי מיכתת שיעוריה אלא משום דיש דיחוי אצל מצוות, (ולפי"ז חילק הכפו"ת בין עכו"ם לתקרובות עכו"ם דתקרובות עכו"ם גם של ישראל טעון שריפה והביא ראיה ממה דפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' יבום דסנדל של חליצה אם הוא של ע"ז חליצתה פסולה עיי"ש) ובמה דאמר בגמ' באשרה דמשה כתב דהכונה באשרה של תורה והיינו שנטעו מתחילה לכך ולא היה לו שעת הכושר, ולא ידענא מה מועיל לא היה לו שעת הכושר כיון דאין בו צד פסלות גם כשהוא אשרה, ומדבריו משמע דהך סברא דלא היה לו שעת הכושר מועיל בין לענין עיקר פסולו ובין לענין דמהני ביה דיחוי אף דגבי ענביו מרובים מעליו אמרינן דאין דיחוי אצל מצוות, ודבר זה אינו מבורר.

ונראה פשוט בדעת הרמב"ם דהנה זה מבואר להדיא וכן מוכח מד' הכפו"ת דהרמב"ם מחלק בין ע"ז של עכו"ם לע"ז של ישראל דע"ז של עכו"ם צריך שריפה או שחיקה וע"ז של ישראל דינה בגניזה, אך אשרה דמשה אף דלענין דין ביטול יש לה דין ע"ז של ישראל דלא מהני ביטול מ"מ היה דינם בשריפה דהא עיקר דין שריפה ואבוד ילפינן מקרא דואבדתם ואשרהם תשרפון כמבואר ברמב"ם בס' המצוות, וצריך לומר א' משני דרכים או דנימא דמ"מ כ"ז שלא בא ליד ישראל לא הוי ע"ז של ישראל לענין זה או דנימא דהוא חידוש בדין אשרה דמשה דאף דהוי ע"ז של ישראל צריך שריפה, ובאמת מבואר כן בריטב"א ע"ז שהקשה במה דאמרינן מנ"ל דע"ז של ישראל טעון גניזה ומשמע דאפשר דאינה טעונה כלום והקשה דהא כתיב ואשרהם תשרפון וכתב דאפשר היא הוראת שעה, ואף דהריטב"א לא לענין זה כתב מ"מ גם אנו נימא דודאי זהו חידושא דקרא לענין

אשרות שהיו כשנכנסו ישראל לארץ דדינם באבוד כמו אשרה של עכו"ם אלא דמ"מ כיון דהוי ניחא לישראל מדפלחו לעגל לא מהני ביטול, (אח"כ ראיתי שכתבו התוס' ביבמות דף ק"ד ע"א דאיירי בע"ז של עכו"ם שעבדה לדעת ישראל, וכונתם דאין לה ביטול וטעונה שריפה וכן משמע מדבריהם בסוכה ל"א ע"ב).

ונמצא דע"ז של עכו"ם אף דדינה בשריפה לא מהני ביטול וע"ז של ישראל אף דלא מהני ביטול דינה בגניזה ומשמע מדברי הרמב"ם דלא דוקא ע"ז של ישראל אלא אפי' ע"ז של עכו"ם משבאת ליד ישראל כמו דלא מהני לה ביטול ה"נ דינה בגניזה, דכתב בפ"ח מהל' עכו"ם הל' ט' עכו"ם של ישראל אינה בטלה לעולם וכו' אלא אסורה לעולם וטעונה גניזה וכן עכו"ם של עכו"ם שבאת ליד ישראל אין ביטולו מועיל כלום אלא אסורה בהנאה לעולם ומוכח דאין דינה בשריפה, ונמצא דע"ז בין של עכו"ם ובין של ישראל לא אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, אלא דבאמת אפשר דאין אנו צריכים לזה דשל עכו"ם מהני ביטול דהא כיון דנטל הישראל לצאת בה הו"ל ע"ז של ישראל אלא דאפשר דביו"ט שני הגביה אותה בשאלה מיד העכו"ם לא מיקרי באת ליד ישראל אלא דאז מהני ביטול, ועכ"פ לא הוי מיכתת שיעוריה דאין דינה בשריפה.

ומבואר מה דאמר בגמ' הכא באשרה דמשה עסקינן דאין הכונה רק בזה דלא מהני ביטול אלא לענין זה דאשרה דמשה צריך אבוד דוקא אבל שאר אשרה דישראל לא בעי אלא גניזה וזהו דאמרי' בגמ' דיקא נמי דומיא דעיר הנדחת והיינו דדינה בשריפה.

והדברים מבוארים להדיא בדברי הר"ח בפירושו שכתב באשרה דמשה דלשריפה קאי אבל שאר אשרות לא יטול ואם נטל יצא ומוכח דהוא מפרש דדוקא אשרה דמשה.

והנה כ"ז ביארנו מה דמפרש הרמב"ם בדברי הגמ' במה דאמר כתותי מיכתת שיעוריה, אמנם כ"ז הוא בלא איבעיא דר"ל אם גם בנטעו ולבסוף עבדו פסול משום דמאיס למצוה, ואפילו לר"ל צריכנן לאוקמיה באשרה דמשה דא"א לאוקמיה משום דמאיס למצוה כיון דהוי רק אבעיא ולא פשטינן ממתני' אבל להלכה גם באשרה הנעבדת דידן פסולה משום דמאיס למצוה, ורק דלפי"ז לא יהיה דומיא דעיר הנדחת טעמא משום דכתותי מיכתת שיעוריה ואולי דבאמת מתני' אירי דוקא באשרה דמשה וכמש"כ הרמב"ם בהל' עכו"ם דזהו סתם אשרה דקרא דנטעו מתחילה לכך אף שלא עבדו עוד והוי טעמא משום דכתותי מיכתת שיעוריה ולא מיירי מתני' מאשרה שנעבד דזהו לאו אשרה דקרא, ומה דשייר במתני' נעבד לא קשיא דאולי שייר נמי פסול אחריני וכמו כלאי הכרם דג"כ דינו בשריפה.

ולפימש"כ יקשה מה דאמר בגמ' בע"ז דף מ"ז בבעיא דר"ל דבאילן שנטעו מתחילה

לכך פשיטא ליה לר"ל דאפילו להדיוט אסור, וקשה כיון דמספקא ליה אם יש דין נעבד למצוה מאי מהני מה דאסור להדיוט דהא מטעם זה לא הוי אסור דמצוות לאו ליהנות ניתנו ומצאתי בריטב"א שכתב דר"ל לא סבר דמצוות לאו ליהנות ניתנו ואנן קיי"ל כרבא דמלל"נ וכן כתב הרמב"ן והתוס' משמע דמפרשים דהאבעיא הוא לכתחילה וכמו שהביא הריטב"א בשם הראב"ד וזהו דאמר דהיכי דאסור להדיוט ודאי לכתחילה לא יטול אבל בנטעו ולבסוף עבדו מיבעי ליה אם אסור לכתחילה ומה שכתבו דהכא מיירי בביטול אין לומר דזה קאי על בעיא דרב דימי דרב דימי לא בעי מטעם דמאיס למצוה אלא משום דיחוי אצל מצוות וע"כ דכונתם לפרש בעיא דר"ל בבטלו ובאמת אינו מובן מה שייך ביטול בנטעו ולבסוף עבדו לרבנן דלא נאסר, ומצאתי שכתב הרמב"ן דלענין פסול משום מאיס דנעבד ודאי לא שייך גדר ביטול, ואולי כונתם דלא נפרש דמה דאמר דהיכי דלהדיוט אסור לא תיבעי לן היינו דבודאי אסור לכתחילה משום מאיס וכמו שפירש"י בדף ל"א בסוכה אלא דבלא מאיס אסור להשתמש בע"ז ואפשר משום לא תביא תועבה אל ביתך.

והנה בכפות תמרים הקשה במש"כ הרמב"ם דאזוב של ע"ז פסול. ונראה דאזוב הוי כמו מכשירי קרבן כיון דפרה אדומה חטאת קריה רחמנא ובקרבן ודאי פסול מוקצה לע"ז כמבואר בה' איסורי מזבח, ורק דיש לעיין אמאי נעבד ילפינן לענין מצוה מקרבן ומוקצה לא ילפינן ואפשר דכיון דכל טעמא משום מאיס הוי דוקא בנעבד ממש דמה שהוא נעבד לע"ז מאיס מלעבוד בו למצות.

היוצא ממה שביארנו היא דמתני' דסוכה דמוקמינן באשרה דמשה זהו משום דסתם אשרה היינו אפילו לא עבדו ורק משום איסור ובזה בין של ישראל בין של עכו"ם כשרה דבשל ישראל משום דאינה טעונה שריפה אלא גניזה ובשל עכו"ם משום דמהני ביטול וכל זה היכי דליכא איסורא דנעבד אבל בדין נעבד לא מהני ביטול, וכל זה הוא בדין לולב ומצוה אבל לקרבן או מכשירי קרבן כיון דגם מוקצה אסור אסור נמי של עכו"ם וכמש"כ הרמב"ם גבי אזוב וכש"נ, וזהו שכתב הרמב"ם בה' איסורי מזבח דאשרה שביטלה אסור להביא ממנה גזירים דאין האיסור משום איסורי הנאה אלא דלא גרע ממוקצה לעכו"ם, אבל בלולב מוכח מהסוגיא דסוכה דדוקא נעבד מאיס אבל שאר איסורי עכו"ם אינו אסור אלא א"כ כתותי מיכתת שיעוריה וכנ"ל, ומיושב מה דלא הביא הרמב"ם בעיא דרב דימי משום דנדחה מהסוגיא דסוכה, אלא דהיה אפשר לחלק בין ביטלו מערב יו"ט לביטלו אחר תחילת יו"ט והרמב"ם לא נחית לזה והשמיט האבעיא דסובר דרב דימי לא סבר כרבא.

(**ובריית'א** דסוף כיסוי הדם חולין פ"ט ע"א דתניא שופר של ע"ז לא יצא, צ"ל דסברה דאף דמהני ביטול כ"ז שלא בטלה פסולה וכשיטת ר"ת, אבל צ"ע הסברא ובמה פליגי, ונראה דתליא בדין הואיל דהא משכחת לה דעכשיו אין עכו"ם לבטל ומצותו בשריפה ובדין הואיל כבר פליגי תנאי, ועיין בתוס' סוכה ל"א ע"ב ד"ה באשרה דמשה).

מש"כ הכ"מ בהל' יבום צ"ע, דכתב גבי סנדל של חליצה דאם חלץ כשר אירי בביטלו וזה ודאי תימה דהרמב"ם סתם, עוד כתב דבחליצה לא אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה והוא תימה דהא בתקרובת ע"ז פסולה.